

Hind 40 senti.

G
MAM
BER
G

ROMAN

No

10

Wladyslaw Reymont.

AR Fr. H. ...
Eesti NOY ...
Raamatukogu

SP
7593

KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG”
TALLINN, 1928. A. VII. AASTAKÄIK

Hindmõistatus

Nr. 10 (148).

	1	2	3
	a	a	a
1	a	b	b d d g g
	i	l	l
2	m	m	n o o o
	o	o	o
3	o	p	p r r s t
	t	t	t

Kui seatakse antud tähed õieti, siis saame, lugedes pahemsit paremale ning ülewalt alla:

1. Linn Haalias.
2. Linn Brandenburgis (Saksamaal).
3. Järw Põhja-Ameerikas.

Lahendused tulewad saata „Romaani“ talitusele, Tallinn, märgusõna all „**Hindmõistatus lahendus**“ kuni 1. juulini 1928 a. Lahendusi võib saata mitu ühes ümbrikus ehk panna „Romaani“ talituse (Müüriwahe t. 16) sissekäigu juures (trepikojas) asuvasse kirjakasti. Lahendajate nimed avaldatakse „Romaan“ nr. 13. (151).

Õigete lahenduste saatjate wahel loositakse välja: 1) **1 ilukõites aastakäik „Romaani“ 1922;** 2) **Kokakunst** (hind 300 senti), „Elu“ kirjastus; 3) **Juhan Liw — Käikmäe kägu.**

Loosimine on 10. juulil s. a. kell 3 p. l. talituse ruumes, Müüriwahe, 16.

„Romaani“ talitus.

Hindmõistatus lahendus

Nr. 6 (144)

		K R O S S										
	k	a	r	k		o	i		r	ü	t	m
	o			ä		o	n		a			a
	k		r	i	s		i	s	a	k		r
	s	e	p	p		t	n		k	e	l	k
		a	t	s	e	m	e	n	t		r	
p		r	e		u		ö		a			p
	l	a	a	t	r	e		u		ö	k	u
	a					m	õ	i	s	t	u	s
	a	b	r	u	k	a		e		t	u	l
n		d		n		u		u		u		k
	a		t	e	o	m	e	e	s		b	
	j	a	r	w		l		d		r	a	b
	u			a	r	w	e	s	i	s	t	e
	u			h		t		s		j		p
	r	i	i	a		u		o		w	a	h
						t	s	i	n	k		

Õigeid seletusi saatsid:

Talinnast: Ebba Astor, R. Arnower, Salme Annus, Marta Aljas, Arnold Aljas, Aleksander Aljas, Arnold Abel, Pauline Abel, E. Alt, Lembit Aser, Harry Aser, M. Braun, W. Balti, E. Bernit, Elly, Joh. Erlen, R. Eilman, K. Helstein, Elmar Haamer, A. Hansmann, G. Hansmann, Heinrichson, Liisa Hermann, Hilda Jürjew, And Janson, Linda Ingerman, Hugo Jürgens, W. Issajew, F. Issajew, H. Jaanimägi, J. Jaanimägi, H. Johani, L. Kolk, Rudolf Kiwirähk, E. Kokmann, Marie Kukk, O. Käär, Edgar Koost, J. Kraus, K. Kutpää, Ewald Kuuskmann, Wold. Kokaselt, Oskar Kanarbik, H. Kibuwits, Agnes Luke, Endel Lellep, Helene Letner, Heinrich Letner, A. Leppik, F. Lindholm, Hans Lauk, Edmund Link, Joh. Muruk, Harry Martson, Hed. Martson, K. Müürisepp, E. Müllifer, Kari Norberg, Edgar Neumann, L. Oja, Aug. Oraw, Irma Oraw, W. Ottenson, Gustaw Pääsuke, Arnold Parts, Karl Parts, Heinrich Pops, Benita Pellein, A. Pranno, H. Piel, P. Preden, Ludmilla Rätsep.

Romaan

Ilmub kaks korda kuus.

SISU: Zane Grey: Lindprii. — Ernst Zahn: Kaks teed. — Fred Petton: Oine sõit. — P. Grünfeldt: Öitsengu ajal. — Henrik Pontoppidan: Kotkalend. — R. Tagore: Naise saladus. — Ernst Köhler: Timukas. — H. Wühner: Kiigelaulud. — T. C. Bridges: Mees Montevideost. — H. Käger: Mai. — Tött ja nalja.

Nr. 10 (148)

Mai 1928

VII aastakäik.

Lindprii.

Ameerika kirjaniku Zane Grey romaani.

3

„Nii siis,“ lõpetas ta müüd, „see on Teie efitamine siin piirimail, Buck. Ja Teie kaart oli kõrge trump. Tõsised kütid ja mehed nagu Bland, Alloway, Rugg ja teiste salkade juhid hoiavad Teie eest kõrwale. Nad soovivad Teiega sama vähe kokku puutuda kui Teie nendega. Aga leidub ka seda liiki poisse Rio ääres nagu Bosomer. Ja iga inim, kuhu lähete, ajab mõne joobnud cowboy või karvase revolveritangelase või ka sheriffi üles, ja need mehed saavad osa etendama rahva ees ja Teie mere järele karjuma. Teie peate ennast alati metsas varjama või peate sellise mehe tapma. Buck, usun, see pole sugugi armas sõnum nii mõislikule poisile kui Teie. Ütlen seda Teile aimult, et teie mulle meeldite ja teil siin piirimaal veel kogemused puuduvad. Müüd jõome ja hiljem läheme välja, et mehed näeksid, et teie ennast ei peida.“

Kui Duane Cuchre seltsis majast välja astus, läks päike Mehikito sinise mäeahelikuga taha parajasti looja. Org näis amanewat edeli poole. See oli rahulik, imetaolikt pilt.

Kusagil ligidalt laulis üks naine kusagil majas. Ja maanteel nägi Duane üht wäikset mehiklast, kes lehmatarja koju ajas. Ühel lehmäl oli kell kaelas. Naise magus, õnnelik hää ja wilistaw paljasjalgne pois — nad ei sobinud põlatute õhkkonda.

Cuchre juhtis Duane külplatšile; nad sei-

sid müüd kõrtsi ees, kus Bosomer Duanele oli kallale tunginud.

„Heidame pill sisse,“ ütles Cuchre.

Duane pidi kummardama, nii madal oli uks. Ta wiibis kaunis suures ruumis, mis sawiseintest piiratud ja pillirooga kaetud. Ruum oli täis jämedaid laudu, pinke ja toole. Ühes nurgas seisis hulk pudeleid ja tüüne ritulil. Mehikito boy juhtas parajasti lambid, mis ripusid laetugeudel.

„Minus pois, kes Teid siin saab terawasti filmas pidama, on Benson,“ ütles Cuchre. „Tema peab kõrtsi ja müüb jooki. Salk kutsub teda Jänes-Bensoniks, sest et ta filmas alati lahti ja kõrwad kitis hoiab. Urge pange teda tähelegi, kui ta teile mastab, Buck. Benson on wihane iga uue tulija peale, kes Blandi laagrisse ilmub. Ja selle põhjus peab olema, arwan ma, et ta midagi musta südame peal on. Ta peidab ennast. Mitte sheriffi wõi ratsapolitseiniku eest. Jutimesed, kes endid nende eest peidavad, ei pea ennast nii ülewal kui Benson. Tema warjab ennast kellegi eest, kes teda luurab ja tahab tappa. Dotan alati, et sija mõni pois ratsutab ja Benson maha kõmmutab. Ei wõi ütelda, et mul temast kahju oleks.“

Duane heitis pilgu osutatud suuna, ja nägi üht kummetut meest kahwatanud näoga, mis wastolus seisus teiste tema ümber seiswate meeste prongisikarwa nägudega. See oli kui sur-

nunägu. Mustad wurrud rippusid, mustad tihedad juukses ulatasid filmadeni. Sügawasseiswad, tarretud filmad wahtisid puurivalt. Mees oli täis rahutut, närwilist liikuwust, pari käed letile ja wahtis Duanele otsa. Aga kui Duane pilk teda tabas, pööbras ta ruttu kõrwale ja walas midagi klaasi.

"Mis on Teil tema wastu?" küsis Duane Cuchre kõrwal istet wõttes. Ta küsis enam sellepärast, et midagi ütelda, mitte aga tõsise humi pärast. Mis oli temal selle toore kurjategijanaõoga tegemist?

"See on minu poolt wõib olla eelarwamine," ütles Cuchre wabandades. "Muudugi, põlatu ja tagaetu nagu mina wõib saada hellaks. Aga mina pole ial nuud warastanud kui loomi ühelt rikkalt karjataswatajalt, kes nende puudumist ei leidnudki. See Bensoni-hiilija on aga Blandile tüdrukut sofutunud."

"Tüdrukut?" küsis Duane müüd tõsise tähelepanefuga.

"Jah. Bland on naiste peale maias. Jutustan teile sest tüdrukust, kui siit lahkume. Paar meest siin salgas on minu tuttawad ja ma ei wõi ülemusest rääkida."

Järgnema poole tunni jooksul läksid mõned põlatud Duaneist ja Cuchrest mööda, jäid lähedalt teretades seisma wõi istusid hetkeks laua ääre. Nad olid kõik sõnaohtrad, waljud, lustilikud ja heatahtlikud. Duane wastas wiisakalt ja lahkesti, kui temalt midagi küsiti, aga lükkas kõik kütsed jooniseks ja wänguks tagasi. Nähtawasti armasid nad teda oma hulka. Keegi ei ojutunud kofkupärkele Bosomeriga. Duane nägi heameelega, et Cuchre hästi sallitud oli. Mõni laenas talt raha, mõni palus talt tubakat.

Waheajal oli suur ruum pärast pimeduse tulekut põlatutega ja mehhiiklastega täitunud; enamil neist mängis montet. Need mängijad, eriti mehhiiklased, olid tähelepanelikud ja rahulikud. Kõige tuli joodikutelt ja lobisejatelt.

Duane oli näinud mängupõrguid — mõnda kuulsat San Antonios ja El Pasos, mõnda rajalikunades, kus takistamata mänguwabadus walitses. Aga kuskil ei käinud mäng nii muljetuult kui siin Bensoni kortsis, kus rewolwer ja nuga kuulusid mänguriistade juure. Kõige tähtsamad asjad igale mängijale näisid olewat ta relwad.

Mõnele lauale kuhjusid hummikud Mehhiiko hõbepesodesi, teistele laudadele Ühisriikide kuld- ja hõberahad. Duane kogunud filmad nägid kergesti, et mängiti suurte summade peale ja need käest kätte käisid. Mehhiiklased ilmutasid tõsise mat kindumust, tungiwamat kirge. Mõned ameeriklased panid raha wabalt, muretumalt nagu rikkad mehed, kellele raha midagi ei tä-

henda. Need olid filmanähtawalt wõitmas. Teised panid raha tufaseil, himurail filmil. Joojate lärmittew loba ja naer kajas mängijate tasakesestest, lühikestest hüüetest üle. Selle wahel kolisesid rahad, keegi mängija koputas rewolwri-peaga lauale.

"Bland pole täna siin," ütles Cuchre. "Tema on luurekäigul ja wõttis Alloway ning paar teist kaasa. Aga tema teine adjutant Rugg seisab see kolme poisi seltsis just Bensoni lähedal. Rugg on see wäike kõwerate jalgadega ja ainfa filmaga. Teine lasti tal wälja. Aga ta näeb selle ühegagi hästi, mis talle jäänud. Ja sa nu hing — seal on Hardin. Kas tunnete teda? Tema on ka ühesalga pealik; tema salt on sama suur kui Blandil. Hardin on see, kes Bensoni kõrwal seisab. Waadake, kui rahulik ja wähenõudlik ta on. Jah, see on Hardin. Tema tuleb aeg ajalt siia Blandi külastama. Nad on sõbrad, mis wististi on kummaline. Kas näete seal seda mehhiiklast? Seda, kel kuld-ööbrid on sombreero ümber? See on Manuel, mehhiiko bandiit. Suur mängija. Tuleb tihti siia raha pillama. Tema kõrwal seisab Bill Marr — see, kel side pea ümber. Bill sai hiljuti jälle mõne wärste kuuli kehasse. Teda on sagedamini lastud kui kedagi teist, kellest ma seda olen kuulnud. On tina täis. Ja kõige naljakam on: ta ei oti ial tili, ja nagu minagi paneb ta ennem plehku kui lasseb. Aga tema on Blandi kõige parem weisewaras, osaw ratsant ja oskab ka loomadega hästi ümber käia. Ja siis waadake seal seda noort walgejuukselist poisfi. See on Kid Fuller, kõige noorem Blandi salgast. Tal oli rutt, wiibib juba aasta siin piiril. On oma armsama isa maha lastnud, on Staceytownist põgenenud, hakkas hobusewargaks. Müüd on ta Blandi juures."

Cuchre näitas Duanele weel mõndagi isikut. Mis neist keegi ennemalt ka olnud, siin asus ta alamal wõi ülemal, sellejärele, milline ta minewik, ja selle järele, mis temast weel oletati.

Kui Duane enesele kujutles, et teda siin seltskonnas lahkesti salliti, waltsas teda wastikus, mis tõusis tülgestuseni: Kas ei olnud see elu inetu unelm? Mis oli tal nende kurjategijatega ühist?

Siis wilgatas temas äkki walus mälestus: ka tema oli ju maa seaduse järele kurjategija, põlatu, wäljatõugatu.

Sellest kurwast mõtisklemisest äratas ta Cuchre raske käsi, mis hoiatades ta käewarrale laskus ja ta wältsilma asjade juurde tagasi rebis.

Jutukõmin, rahade tilin ja wali naer oli lafanud olemast. Walitses waitus, mis wististi tekinud mõnest ebaharilikust sõnast wõi teost. Müüd katkestati waitus jämeda wandesõnaga

ja pörandale paisatud pingi mürinaga. Reegi oli tõusnud.

„Sina petad, sina —“

„Ütle seda veel kord,“ vastas teine hääl, mis oma külma, hädaohtliku tooniga kolmas hoopis teisiti kui esimene.

„Ütlen seda teist korda.“ vastas esimene mängija ägedasti. „Ütlen ka kolmandat korda. Hüüan seda tänavatel. Oled ja kurt? Sina kergetormine härra. Sa petsid mängul!“

Järgnes veel ahwardavam, veel sügavam ja tähendusrikkam vaikis. Nii kaugele kui Duane nägi, ei liigutunud filmapilgul keegi. Siis äkki oli tuba käre täis. Mehed tõusid, jooksid, kadusid igale poole.

„Jookse või lange maha!“ hüüdis Euchre Duanele kõrva. Selle juures jooksis ta ukse poole.

Duane jooksis talle järele.

Bäljas jooksid nad kätsewast kogusse.

Revolwri paugud ja kähisevad hääbed.

Sügaw pimedus.

Kõik seisis vaikelt ja mõned waatasid üle läwe kõrtsi.

„Kes see oli, kes väikest Fullerit hüüdis?“ küsis keegi.

„Buck Marsh,“ vastas teine.

„Uusun, esimesena lastis Bud. Jumalaga, väike Fuller! Nii pidi see tulema,“ tähendas kolmas.

„Mitu pauku?“

„Minu arust kolm või neli.“

„Kolm rasket ja üks kerge. Kerge tuli Fulleri väikestest relvast. Kuulake! Seal see väike on. Ta elab alles.“

Sel hetkel hakkas enamik jälle kõrtsi tagasi woolama. Duane arwas, tema olla Bensoni kõrtsis nüüd juba küllalt näinud ja kuulnud, ja läks pikkamisi kodu minema.

Euchre ruttas talle järele.

„Reegi pole raskesti haamatud, mis wististi on haruldane,“ ütles ta. „Wäike Fuller, kellest ma enne rääkisin, jõi ja kaotas mängus. Kui ta oma raha oli kaotanud, hüüdis ta Bud Marshile nii, Bud on auisam mängus, kui keegi teine. Reegi on Budi käest kinni kahmanud ja ta kuulid jooksid katusesse. Ja Fulleri käewars on wärisenud. Tabas ainult üht mehhi last.“

6.

Teisel hommikul ärgates seisis Duane paha ja meeleheitliku helemuse mõju all. Ta igatses üksi olla, läks wälja ja jalutas edasi teed mööda, mis kaljulisti jõekallast mööda lookles.

Ta mõtiskles ja mõtiskles.

Kas wõis, kas tahtis ta jellisele saatusele

nii alistuda? Ta wihkas elamiswõimalusi, mis talle jün awanesid. Ei wõinud uskuda, et enam mingisugust saatust polnud. Aga mis nüüd tuli teha — selle üle mõtlemine käis tal üle jõu. Tal oli küllalt taipu ja arusaamist hädaohtu tundmiseks, mis jün ahwardas nii ta elu kui iseloomu. Ja leidis, et temale veel tähtsam oli ta au ja korralikkus kui ta elu.

Ta sai aru, et paha oli tal üksi olla. Ja ometi näis üksindus kuudeks, wõib olla aastakski — ta paratumatu saatust olewat.

Midagi oli talle mõistatuslik. Päewamalgel ei osanud ta enesele kujutleda wainlist seisukorda, mis teda tabas hämarikus ja pimedal ööl. Päewal muutusid need kodusfinised talle selleks, mis nad tõesti olid — ta südametunnistuse fantoomideks. Ta wõis nad oma mõtetest tõrjuda. Siis oskas ta enesele waewalt kujutleda, kuidas need wiirastused teda olid piinanud, unetuks teinud ja haigestanud.

Sel hommikul saatis Duane ühe õmetu tunni sellega mööda, et wõitles oma hinge tasakaalustusest wälja otjuse. Aga lõpuks wõttis ta ette kõigest osa wõtta ja iseennast nii palju kui wõimalik unustada. Oli tal nüüd ju wõimalik põlatute elu ise täis tõelikkust näha! Ta tahtis ennast fundida asju nägema täis teadmisehimu osawõtuga heledail silmil. Ja ta tahtis siia orgu jääda, kuui ta raha lõppes või kuni saatus teda edasi juhtis tundmatul teel.

Jõudes majja tagasi, keetis Euchre lõunasööki.

„Mul on sulle uudist, Buck,“ ütles Euchre, ja ta toon awaldas uhkust, ei tea kas küllalise või uudise peale.

„Täna hommikul jõudis siis keegi Bradley. Tema on sinust kõiksugu asju kuulnud. Jutustas ärtuütsast, mis nad comboy aukudele asetanud, kelle ja maha oled lastnud. On maha lastud ka keegi karjafaswataja weeaugus, kakskümmend penikoormat Wellstonist. Uusun, sina seda ei teinud?“

„Ei, wististi mitte,“ vastas Duane.

„No ja, aga sulle riputawad nad ta külge. See pole midagi poisile, et talle kaela aetasse lastmisel, mida ta ial pole teinud. Ja, Buck, kui sa kuulsaks saad, kuidas see arwatavasti sünnib, siis ajawad nad weel palju asju sinu juuks. Piirimaale saad ja olema põlatu ja mõrjufakas. Sellest aitab. Mul on weel rohkem uudiseid. Sina hakkad saama rahwalikuts.“

„Rahwalikuts? Mis see tähendab?“

„Kohtasin täna hommikul proua Blandi. Ta on sind eile näinud, kui siia sõitsid. Tahaks sinuga tutvuneda, samuti paar teist naist laagris. Nad tahawad alati tutvuneda noorte poisituga, kes parajasti laagrisse tulewad. Siin on

naistel elu üffis, ja nad kuulewad heameelega, linnauidisid.

„Om, Euchre. Ei taha olla wiisakujeta, aga parem ei tahaks ma naistega midagi tegemist teha,“ ütles Duane waele.

„Arwastu seda juba. Ei wõi ka ütelda, et sul õigus ei oleks. Naised on põrgu. Olin ainult lootnud, et sa waele mahajäetud lapsega pisut mehklesid.“

„Millise lapsega?“ küsis Duane imestades.

„Kas ma sulle ei jutustanud Jenniest — tüdrukust, keda Bland oma juures hoiab ja keda Jänes-Benjon on aidanud warastada?“

„Käätsid mulle ühest tüdrukust. Nii muuseas. Jutusta mulle nüüd pikemalt!“ ütles Duane lähidalt

„Ahi oli nii. Wähemalt niipalju kui mina tean. Aastat paar tagasi tegi Benjon ühe reisi üle jõe, et osta mescoli ja teist wiina. Tema poeb summa mõnikord üle. Seal kohtas ta salka mehhiiklasi ja paari yankeewangi. Mis seal sündis, ei tea, aga ma arwan, seal sobitati mingisugune wahetuskaup, wõib olla ka mõrtsukatöö. Sgatahes, Benjon tuli tüdrukuga tagasi. See oli enimen surnud kui elaw. Aga selgus, et ta oli nälgjane ja poolsurmiks heidutatud. Nad ei olnud temale midagi teinud. Looford oli ta arwates umbes neliteistkümnend aastat wana. Benjoni nõu oli, ütleb ta, teda oma kõrtsis kasutada — teenijaks ja ettekandjaks jne. Aga mina ei usu palju sellest, mis Benjon ütleb. Bland nägi last ja wõttis ta kohe oma juure — ostis Benjonilt. Wõid selle peale kihwti wõtta, Bland ei teinud seda rüütelmeelsusest. Sgatahes oli see Jenniele parem, et ta sai Kate Blandi juure. Kate on Jennie wastu wali olnud, aga ta on ka Blandi ja teised mehed tagasi hoidnud lapse kallale kippumast. Nüüd on Jenniest saanud ilus tüdruk ja Kate on tema peale pagana armukade. Jennie elab Blandi majas kui põrgus. Sellepärast oleks heameel, kui sa minuga tuleksid Blandi majja. Bland pole peaaegu ial kodus. Tema naine kutsub sind. Muidugi kui ta sinusse armub, — siis oleks asi keeruline! Aga wõid Jennied korra ometi näha ja wõib olla ka aidata. Mina ei taha sind sugugi kiusatusse saata, waid näitan sulle waid teed. Oled mees ja pead ise teadma, mis sul teha tuleb. Mul oli kord ka tütrekene, ja kui ta elaks, oleks ta just sama suur kui Jennie praegu — ja Jumala eest! mina ei tahaks teda mitte siin Blandi laagris näha!“

„Dulen kaasa, Euchre. Saada mind sinna,“ ütles Duane.

Ta tundis Euchre filmi enesel wiibimat, aga manal mehel polnud enam midagi ütelda.

Pärast lõunat läks Euchre Duane seltsis tee-

le, ja warsti saabusid nad Blandi maja juure. Duanel tuli kohe meele, et see sama maja oli, kust temale laagrisse sõites keegi neiu oli järele waadanud. Ometi ei teadnud ta, milline see neiu wälja nägi.

Maja oli sawiist tehtud, nagu teisedki siin orus, aga ta oli ilusam ja seisis kenamal paigal, kaunis kõrgel paplitesalga kestel. Ukendel ja werandal oli märgata naiste hoolsust. Läbi lahtise ukse märkas Duane kirjuid waipe ja matte.

Euchre koputas uksepiidale.

„Kas olete see Teie, Euchre?“ küsis üks neiuhääl tasekesti ja wiivitades.

Hääle kõla, mis oli kaunis madal ja pisut pahane, haawas Duane. Ta küsis eneselt, milline selle omanik küll wõiks olla.

„Jah, Jennie, mina. Kus on proua Bland?“ wastas Euchre.

„Läks Degerite juure. Seal on keegi haige.“

Euchre pööras, sõistas midagi õnnest. Tema filmapilgutus ütles Duanele selgesti, mis ta mõtles.

„Tule wälja, Jennie, wõi lase meid sisse tulla. Siin on see noor mees, kellest ma jutustasin,“ ütles Euchre.

„Oo, ei wõi. Olen nii — —“

„Tule aga nii, kuidas oled,“ ütles wana sõjastades. „Nüüd pole aega sellele waadata. Siin on noor Duane. Jennie, tema pole ei weisewaras ega kurjategija. On hoopis teine mees. Tule wälja, Jennie, wõib olla, et ta wõib — —“

Euchre ei lõpetanud ütelist. Ta oli tasekesti rääkinud ja selle juures igale poole ringi waadanud. Aga mis ta ütles, aitas, et neiu ruttu wälja tuli.

Mahabõbud filmil seisid ta ukseraami wahel. Ja puustas.

Tal oli ilus, kurb nägu ja juuksed olid tal heledad, linalakad.

„Ara ole kohmetu, Jennie,“ ütles Euchre.

„Sina ja Duane, teil on nüüd wõimalik üksteisega pisut juttu wasta. Mina lähen nüüd proua Blandi kutsuma, aga mul pole sellega kiiret.“

Ütles ja läks paplimetfa.

„Olen rõõmus, et wõin Teiega tutvuneda, preili — preili Jennie,“ ütles Duane. „Euchre ei ole mulle Teie pereformarime ütelnud. Ja tema palus mind siia tulla — —“

Duane wiisakate sõnade tagawara kuimas kohe, kui Jennie filmad tõstis ja temale otse waatas. Neiu hallid filmad olid ilusad, aga mitte neiu ilu ei katkestanud tema kõnet. Neiu filmis ja läbitungiwates pilludes näisid lootus ja kahtlus traagiliselt wõitlust pidawat. Neiu waa

tas temale, ja Duane ei suutnud waitust katkestada. See oli ebaharilik filmapiik.

„Milleks Teie siia tulite?“ küsis wiimaks Fennie.

„Teid nägema,“ vastas Duane, rõõmus, et jälle võis rääkida.

„Miks?“

„Noh — Cuchre mõtles — ta tahtis, et ma Teiega räägiks, Teid pisut lobustaks,“ vastas Duane pisut lõnkavalt. Neiu tõsised silmad segasid teda ja tegid ta kohmetuks.

„Cuchre on hea inimene. Tema on ainus inimene siin koledas orus, kes minu vastu on hea olnud. Aga ta kardab Blandi ja arvas, et Teie teistfugune olete. Kes Te olete?“

Duane seletas.

„Teie ei ole siis ei rõõmel, ei weisewaras, ei mõrtjufas ega paha inimene, kes siia tuleb ennast warjama?“

„Ei, seda kõike ma ei ole,“ vastas Duane ja katkus naeratada.

„Miks Te siis siin olete?“

„Olin kodus segatud lastmisse ja pidin põgenema. Kui asi selgub, loodan koju tagasi minna.“

„Aga siin ei või Teie ju aurfaks jääda.“

„Ometi võin!“

„Ah, ma tunnen siinseid mehi. Aga Teie olete teistfugune.“

Neiu lastis oma waljul pilgul tema näol peatuda, aga lootus tegi ta rõõmsamaks ja ta näo karedad jooned pehmenesid.

Midagi sooja ja magusat woolas Duanesse, mõteldes, et see õnnetu neiu teda hakkas usaldama.

„Oh Jumal, võib olla olete Teie see mees, kes mu päästab ja siit wabastab, emme kui see hilja on!“

Soe tunne waldas Duane.

„Võib olla, et olen see mees!“ ütles ta.

Neiu näis ennast tagasi hoidma pidawat, et mitte, järgides mingisugusele tumedale tungile, tema käte wahale joosta. Ta põsed leekisid, ta huuled wabisesid ja ta rind tõusis räbalase kleidi all.

Uff! hakkas leek wähenema. Jälle asus kahtlus ta põue.

„See ei ole võimalik. Teie ajate mind ainult taga, Teie ka — nagu Bland ja kõik teised mehed.“

Duane sirutas oma käed wälja ja pani need raskesti neiu õlgadele. Ta raputas teda.

„Waadake mulle otsa — otsekohe silma. On olemas ka aurfad mehi. Kas Teil ei ole wenda wõi isa?“

„Need on surnud. Rõõwlitest tapetud. Me elame Dimmit Countys. Mind wõeti wägisi kaasa,“ vastas Fennie ruttu.

Palndes tõstis ta käed Duane poole.

„Undestage mulle! Usun — tean, et olete hea. Olin ainult — elan hirmus — olen pool nõdrameelne — olen peaaegu unustanud, mis sugused head inimesed on. Kas tahate mind aidata, härra Duane?“

„Jah, Fennie, tahan! Ütle mulle ainult, kuidas. Mis pean ma tegema? On Teil midagi tawatust?“

„Ei. Aga wiige mu siit ära!“

„Tahan katsuda!“ ütles Duane lihtsalt.

„Muidugi ei ole see kerge. Mul peab aega olema järelmõtlemiseks. Teie peate mind aitama. Selle juures on palju asju tähele panna, Hobused, moon, teed ja siis kõige parem aeg tegutsmiseks. Kas Teid siis walmatakse, wangis hoitakse?“

„Ei. Oleksin wõinud juba paar kord plehku panna. Aga ma kartsin. Oleksin küll ka weel pahematesse kättesse langenud. Cuchre ütles mulle seda. Proua Bland peksis mind, naljutas mind, aga hoiab nii peksu kui ka teised mehed minu eemal. Selles on ta hea ja mina olen temale tänuulik. Muidugi ei tee ta seda armastusest minu vastu. Ta on mind alati wihanud. Ja niisugusel ajal on ta minu peale armukade. Siin käis keegi mees nimega Spence — selleks nimetas ta ennast wähenalt. Ta katkus minn vastu hea olla. Aga proua Bland ei lubanud seda. Tema ise oli temasse armunud. Ta on hirmus naine. Bland lastis wiimaks Spence maha, ja nii lõppes see asi. Sessaadik on proua armukade. Olen teda kuulnud Blandiga tülitsewat — minu pärasi. Ta wamub, et mu tapab, emme kui Bland minu omale saab. Bland naeris talle näkku. Siis kuulsin, kuidas Geis Malloway katkus Blandile auru pähe rääkida, et see minu temale annaks. Aga siis Bland ei naernud. Just emme kui Bland müüb reisile läks, muutus asi kõige hullemaks. Ma ei tohtinud enam magada. Soowisin, et proua Bland minu tapaks. Tapaksin kindlasti iseene, kui nad mind puudutaksid. Teie peate ruttu tegutsema, Duane, kui mynd tahate päästa!“

„See näib mulle ka nii olewat!“ vastas Duane mõtlikult. „Usun, mulle teeb raskust, kuidas proua Blandi petta. Hakkaks ta kahtlema, siis kihutaks ta koha kogu laagri minu kallale.“

„Seda ta teeks. Teie peate olema ettewaatlik — ja kiire!“

„Milline naine ta on?“ küsis Duane.

„Ta on — ta on — häbitu. Olen teda ta armukestega kuulnud. Wõtab mõnikord nina täis, kui Blandi kodus ei ole. Tal on hirmus temperament. Ta on edem, lasab ennast heameelega meelitada. Oh, Teil on kerge teda kawalusega täksata, kui ennast selleks tahate alandada.“

„Mis oleks, kui teeksin, nagu oleksin temasse armunud?“ küsis Duane.

Waprasti waatasid Jennie häbelikud silmad temale silma.

„Mu laps, ma teeksin veel hullumatti, et teid päästa,“ ütles Duane maaalt.

„Aga Duane,“ kogeles neiu ja sirutas oma palawikus wabisewad käed jälle wälja, „Bland tapab Teie!“

Duane ei wastanud. Ta katsus oma rinnas tõuswat kummalist liikumist alla suruda. Wana ärewus — tung tappa! Külmi wärin käis taht läbi.

„Chefs Alloway tapab Teie, kui seda Bland ei tee,“ segas Jennie uuesti ja waatas Duanele kurwalt otsja

„Wõib olla!“ wastas Duane. Tal oli raske naeratada, aga see läks korda.

„Oh, kõige parem oleks, kui wõtaksite minu koha kaasa,“ ütles neiu. „Päästke mu, ilma et enne veel hädaohu ootate ja ilma et ennast teeksite proua Blandisse armunud.“

„Wististi, kui juudan. Aga ma näen Guchret ühe naise selfsis lähenewat.“

„See on tema. Tema ei tohi mind teie selfsis näha!“

„Pea — weel filmapilt,“ sofstas Duane, kui Jennie majja jooksis. „Nii siis oleme rääkinud. Mitte unustada. Küll ma leian tee, kuidas Teile teateid anda, võib olla Guchre kaudu. Seni aga: pea püsti! Kuidagi wiisi päästan ka Teie! Katsume esiti kawalusega. Mis Teie mind näete või kuulete tegemas, ärge minus hakake kahtlema —“

Jennie maritses teda käega osutades waitimisele ja imelik pilt ta filmist tabas Duanet.

„Tahan Teid õnnestada oma südamega were iga tilgaga,“ sofstas ta kirglikult.

Alles kui ta tuppa pööras, nägi Duane, et neiu lontas ja paljastes jalgades mehiko sandaale kandis.

Duane istus werandal pingile ja juhtis oma tähelepanu lähenewale paarile. Metsatuka puud seisid küllalt nii tihedad, et uskuda wõis, et teda Jennie selfsis polnud nähtud.

Kui proua Bland lähemale jõudis, nägi Duane, et ta oli juur, tugev ja kena naine täies õitsuwuses ja kütkestawas wõlumuses. Duane silmitses enam ta näoilmet kui ilusat feha. Proua Bland näis olewat aimduseta, ja Duane tundis kergendust. Oluford omas selle läbi kummalise würtfi.

Guchre tuli werandale ja esitles Duane. Proua Bland oli noor, wististi mitte üle kahekümne aasta, ja lähedalt mitte nii väga weetlew. Ta filmad olid suured, pisut punnis

ja pruunid. Ka suu oli tal juur, huuled paksud ja hambad walged.

Diane wõttis pakutud käe ja ütles wabalt, et ta rõõmustawat tuttawaks saamast.

Proua Bland oli armsalt liigutatud. Ta naeris ja ta naer oli walt ja hea kõlaga.

„Härra Duane — Buck Duane — ütles mulle Guchre — eks oli tõsi?“ küsis ta.

„Buckley,“ parandas Duane. „Teist hüüdnime pole ma ise walinud.“

„Mul on hea meel, tõesti väga hee meel Teid tundma õppida, härra Buckley Duane,“ ütles proua Bland, Duane poolt õjutatud kohale istudes. „Pidin paraku wälja minema. Wäike Fuller lamab Degerite juures. Teie teate, eile sai ta kuuli kehasse. Täna on tal palawik. Kui Bland kodus ei ole, pean kõigi haawatute juures etendama haigetaltitaja oja, ja see nõuab palju aega. Kas ootaksite siin üksi? Kas ei näinud Teie minu tüdrukuraiska?“

Ta filmistes Duanet terawasti. Sel naisel on ebaharilik näomäng, mõtles Duane, ja kui ta ei naera, ei ole ta sugugi ilus.

„Olin üksi,“ wastas Duane, „ega märganud kedagi — peale ühe nähtawasti haige tüdruku, kel oli kindad käes. Ja see lippas minema, kui mind nägi.“

„See oli Jen,“ ütles naine. „See on see laps, kelle me oma juure wõtsime, aga waevalt tajub ta enese kulud. Kas Guchre Teie temast on jutustanud?“

„Nüüd, mil seda meelde tuletate, mäletan, et ta midagi jutustas.“

„Ja mis jutustas ta minuist?“ küsis proua Bland otsekõhe.

„Noh, Kata,“ wastas Guchre oma poolt, „ses juhtes ei tarwitse sul olla muret, sest ma jutustasin Buckile sinust ainult meelitawaid asju.“

Silmanähtawalt sallis proua Bland wana Guchret, sest ta heitis temale väga lõbusa pilgu.

„Mis Jeni puutub, siis jutustan Teile tema loo mõni teine kord,“ jatkas proua Bland.

„Seda lugu tunneb Rio Grande kaldal iga mees. Guchre on wana narr õrna südamega, ja Jen on tasüdame põksuma pannud.“

„Kas tead, kuma ma näeks, et sa mind õieti mõistad,“ wastas Guchre kuiwalt, „siis lähen kord tuppa ja wesklen Seniga pisut, kui sul midagi selle wastu ei ole.“

„Mine aga. Jen nimetab sind oma kõige paremaks sõbraks,“ ütles proua Bland lahkesti. „See on küll wiist sellepärast, et sa talle ikka jälle mehiko riidewarustust tood.“

Kui Guchre majja oli läinud, pööras proua

Bland Duane poole. Tema pilgus seifis nüüd uudishinnu ja humi.

„Bland jutustas mulle Teist!“

„Mis ta ütles?“ küsis Duane rahutut mängides.

„Do, Teie ei tarwitse arvata, et ta paha ütles. See pole tema wiis. Ta ütles: Kata, üks naormees on laagris; tuli täna põgenemisel. Tema kurjategija ei ole. Keeldus minu meeskonda astumast. Sooviksin, et seda teeks. Tal on kärmem käsi rewolvri jaoks, kui seda enam kaua aega pole näinud! Tahaksin teda ja Cheszi lord wäljas üksteise wastas näha!“ Siis jutustas Bland weel Teie kottupõrkest Bosomeriga.“

„Ja mis ütlesite Teie selle kohta?“ küsis Duane, kui teine peatas.

„Mina? Küsisin temalt muidu, milline Teie wälimus on,“ wastas proua Bland lustilikult.

„Noh?“ uuris Duane edasi.

„Tore poisj,“ ütles Bland. „Suurem kõigist, kes siin laagris. Suur, sinisilmiline päiwitanud poisj.“

„Hml!“ ütles Duane. „Mul on kahju, et ta Teis jelliseid lootusi äratas.“

„Aga mina pole ju pettunud!“ wastas proua Bland. „Duane, kas tahate siia laagrisse kauemaks ajas jääda?“

„Jah, kuni raha lõpeb ja ma lahkuma pean. Mifs?“

Proua Blandi nägu muutus kummaliselt. Naeratus, punastus ja pilgud, kõik ta fogu edwistikamine olid annud talle midagi külgetõmbawusest, peaaegu iluduse ja nooruse. Aga tugew ärewus muutis ta filmapilt — nii vähemalt näis Duanele — rahuldamatult, sügawasti kirglike naise koopiafs.

„Tahan Teile midagi ütelda, Duane,“ ütles ta tõsiselt. „Olen rõõmus, kui mõneks ajaks siia jääte. Olen õnnetu naine, Duane. Põlatu naine! Wihkan teda ja elu, mida pean elama. Olen pärit heast perekonnast Brownsvillest. Kuulsin kaua pärast pulmi, et Bland on kurjategija. Olime kaua aega lahus, ja ma uskusin, et ta wiibis ärireisidel. Aga tõde tuli awalikuks, Bland lastis maha minu onupoja, kes seda mulle oli ütelnud. Mu perekond lükkas mu wälja ja ma pidin Blandiga põgenema. Olin tooford alles 18 aastat wana. Seitsaadit olen ma siin. Jial ei näe ma korralikku naist ega korralikku meest. Jial ei kuule ma midagi oma kodust, omastest ja sõpradest. Olen siia maha maetud, elawalt maetud, üheskoos waraste ja mõrtfukatega. Kas wõtte mulle pahaks panna, kui rõõmus olen siin nägema üht noortmeest — gentlemani — nagu need noored mehed, kellega ma olin harjunud läbi käima? Igatsen inimese

järele, kellega wõin rääkida. Lapsi mul ei ole, Jumalale tänu! Kui mul neid waid oleks, ei jääks ma siia. Olen haige siit põrgust, siit koopast. Olen üffit —“

Kõiges selles ei paistnud olemat kahklust. Ta ei suutnud ärewusest edasi rääkida, waid pidi peatama. Duane meelest paistis see olemat kummaline, et ühe põlatu, ühe mehe naine, kes elas bandiidi elu, naine, kes oma mehe ja metfikur ümbruskonna juure josis, küllalt meel pehmuist wõis ilmutada nutmiseks. Duane uskus teda ja tundis tema wastu kaastunnet.

„Mul on Teist kahju,“ ütles ta.

„Urge tahetsege mind,“ ütles proua Bland.

„See lasch ainult wahet näha — Teie ja minu wahel. Ja ärge usfuge seda, mis siin mehed minuist räägiwad. Nad on rumalad ja ei saa minuist aru. Teie saate kuulma, et Bland on mehi tapnud, kes minu järel käisid. Aga see on wale. Bland nagu kõik teised siin Rio ääresotfif alati kedagi, keda wõib tappa. Ta wannub, asi ei olla nii, aga mina ei usu teda. Ta seletab, süü olla teistel kiitlejatel, narakatel, kes teda ärritanud. Mina seda ei tea. Tean waid, et iga päewa tagant keegi tapetakse. Ta wihkas Spencet, enne kui Spence mind oli üldse näha saanud.“

„Kas oleks Blandil midagi selle wastu, kui ma Teid mõnikord külastaksin?“ küsis Duane.

„Si mitte sugugi! Tema näeb heameelega, et mul sõpru on. Küsiige seda temalt ise, kui ta tagasi tuleb. Õnnetus oli ainult, et mõned mehed minuusse arnuisid ja joobnud olekus üksteist lastma hakkasid. Ega ometi Teie seda ei tee?“

„Wististi mitte!“ wastas Duane.

Tema imestuseks läksid proua Blandi silmad suureks ja loitwaks. Enne kui ta wastata jõudis, tuli Euchre werandale tagasi. See tegi jutule lõpu.

Duane oli rahul, et asi nii jäi, sest tal oli weel wähe ütelda.

Euchre ja proua Bland westlesid ja naljatasid, kuna Duane kuulas ja tema iseloomust enesele katfus pilti kujutella. Nähtawasti oli talle siin Blandi poolt mingisugune ülekohus, kui mitte midagi pahemat osaks saanud. Ta meel oli kibe, haiglane, fergesti liigutatam. Kui ta oli walelik, mis küllalt wõimalik paistis, siis oli ta naitwne waletaja ja uskus ennast. Kawal ta ei olnud.

Mis Duanet kõige enam hõnnastas, oli, et ta austuse järele jänunes. Selles weel enam kui ta edewuses uskus Duane leidnud olemat joone, millest ta teda wõis juhtida.

Selle üle mõtteid mõlgutades waatas ta fõrd juhustikult majja. Ühe nurga sügawuses nägi ta midagi nagu Jennie nägu, mis talle tarre-

tult otša waatas. Neiu oli teda filmitsemud ja kuulunud, mis ta ütles. Ta märkas neiu näo-ilmest, et ta oli näinud, mida tal raske oli uskuda. Ettevaatlikult võimalust tarvitades, saatis ta temale ühe pilgu. Muudatus neiu näos näis tema aruist olevat inetaoline.

Hiljem, kui Duane proua Blandist sõnaga „Adios manana!“ lahkunud ja wana Cuchre seltsis ära läks, wiibisid ta mõtted enam neiu kui proua juures ja ta nägi Jennie kahwatut nägu säramas lootuses ja tänus.

7

Sel ööl ei effitamud Duanet tondid ehk wainud ei unes ega ilmsi. Ta ärkas wärskena ja tegu-wõimsana ning oli Cuchrele tänuilist wäärtusliku ülesande eest, mis ta tema tahtele annud.

Kuid eine ajal oli ta ebaharilikult mõtlik. Ta kaalus, kui palju wõi wähe ta wana meest wõib usaldada.

See märkas tema uuriwat pilku.

Noh!“ algas Cuchre wiimaks. „Mis sa lapslega maha tegid?“

„Lapslega?“ küsis Duane kobades.

„Mõtlen Jenniele. Millest te rääkisite?“

„Westlesime waid pisut. Tead ju küll, pidin pisut ta tuju tõstma.“

Cuchre istus, kohwitaks käes, ja ta wäikesed filmad uuriwad Duanet.

„Umun, see on sul õnnestunud. Wõib olla ifegi liig hästi.“

„Mis sa arwad?“

„Noh, kui ma eile õhtul Jennie juure tuppa läksin, arwasin, et ta on poolhulluks läinud. Ta lõhkes ärewusest ja pilk tema silmist tegi mulle walu. Ta ei tahtnud mulle sõnagi jutustada sellest, mis sina oled ütelnud. Aga ta kahmas mu kätest kinni ja näitas mulle igal wiisil, kuid sõnadeta, kui tänuilist ta mulle on, et ma sinu tema juure wiisin. Buck, mulle oli selge, et sa kas wiibimata terwiku peale wälja lähed wõi et sa julgustamisega ja lootusega oled pisut pillaw alnud. Mul oleks kahju, kui sa Jenniele oleksid enam lootust teinud, kui see tõsidusega kokku käib.“

Cuchre jäi wait. Kui mingisugust wastust ei tulnud, jätkas ta:

„Buck, olen juba tundma õppinud põlatuid, kelle sõna midagi wäärt oli. Minu oma on nii! Mind wõid sa usaldada! Usaldasin ma ju ometi ka sind, eks ole tõsi, kuna ma sind tutwustasin oma katsetega waestlast aidata?“

Cuchre sellise nõudmise peale hakkas Duane oma juttu Jenniega ja proua Blandiga sõnasõnalik jutustama. Juba ammu enne kui ta lõpetas, oli Cuchre tassil lauale pannud ja mõte-

tesse süwenenud. Kui Duane lõpetas, ei olnud Cuchre näost enam nii punane ja ta otseajest seisid higipisarad.

„Wälk ja pauk, see otse uimastab!“ hüüdis ta ja waatas Duanele. „Noormees, teadsin, et oled wiks poisj ja siin Rio kaldal enese tähtsaks teed, aga sinu kaliibris effisin ma ometi. Ja seep see on, mis mehe mehaks teeb. Umun, seda ei olnud ma näinud. Noh, olen wana, ja kuigi mul süda alati on seisnud õigel kohal, nõiameister pole ma iial olnud. Kas tead, mis see tähendab, kõike seda teha, mis sa Jenniele oled lubanud?“

„Kole ainugi,“ wastas Duane tõsiselt.

„Sa pead Kate Blandile koti pähe ajama ja ifegi sel puhul, kui ta sinusse armub, mis wäga tõenäoline on, ei ole see kerge ast. Ja ta tapab su, Buck, samal hetkel, mil ta midagi märkab. Ära teda alahinda!“

„Muidugi mitte, Cuchre. Ta on naine. Karidan teda enam kui iga meest.“

„Hea küll. Siis pead Blandi maha lastma ja Chess Alloway ja wõib olla veel paar teist, enne kui sa türukuga saad mägedesse ratsutatada.“

„Miks? Kas meie ei wõi head olla proua Blandi wastu, ja soodjal juhusel ilma rewolwori abita plehku panna?“

„Siin ilmas ma seda võimalust ei näe,“ wastas Cuchre tõsiselt. „Kui Bland siin ei ole, lasse ta kõike teid walwuritel ja luurajatel walwata. Neil kõigil on püssid. Ja neist ei saa sa mööda. Aga kui Bland kodus on, siis on asi teifiti. Muidugi hoiawad tema ja Chess filmad lahti. Need kaks on kaunis palju kodus, wälja arwatud korrad, mil nad Bensoni juures mänginud montet wõi pooferit. Ütlen, kõige parem on, kui walime hea aja õhtupoolikul; siis rutame paari hobusega wargi sinna, seome proua Blandi, topime ta suu täis wõi anname talle hoobi pähe, wõtame Jennie kaasa — ja siis wälja orust! On sul õnne, pääsed wahest paugutamata. Aga mulle näib ometi kõige parem olewat, kui pisut tina pritsid ja wähemalt Blandi wõi Alloway oma taha jurnult maha jätad. Mõtlen, kui nad tagasi tulewad ja leiawad, et sa Katet tihti oled külastanud, siis otsiwad nad enesestmõistetawalt, mis selle tuga peitub. Chess Alloway ei falli sind, ainult et sa lastmises nii kiire oled — wõib olla kiirem kui tema. Seep see neetud usk ongi lastmise juures. Keegi ei wõi belda, kes kiirem on, enne kui nad kokku põrganud. See on suur kiusatus, ja seda saad ehk ifinagi eneses tundma. Bland saab olema sinu wastu wiisakas, kuni tal põhjust on seda mitte enam olla, ja siis ei usu ma, et ta sinuga kokkupõrget otsib. Aga ta ässtab Chessi wõi Ruggi sinu kallale.“

(Järgneb.)

Kaks teed.

Helweetsia kirjanik **Ernst Zahn.**

I.

Oli olnud sadu. Ojadena oli wesi hallidest pilwedest woolanud. Weel praegu seisis ta loikudena albimadalikudes ja ainult pikkamisi tõusis niiskus „Winterhalteni“ kiwimüürist auruna üles. Aga taewas sõi kuldleek pilwi. Loitwa päiksetule ees kerkisid wiimased walged udud nagu suitsukeeled üles, ja nõiduwalt sinisena siras taewas.

Mattli - Lieni silmad walutasid, kui ta nad, õhuse wahtides, liig kaua las kis heredal taewaruumil wiibida.

Noor stegalplane istus „Winterhalteni“ järsu kalju ääres kiwidel ja selle kalju ülemine tipp Tierberg tõusis heredas walges taewa poole. Oli pühapäew, Maria sünnipäew. Mägilased panid käed rüppe ja pidasid püha. Nõnda Lienigi.

Juba kolm tundi oli ta mustjaspruuni piibu waid selleks suust wõtnud, et teda uuesti täita. Nüüd pahwis ta, pea käte wahel ja küünarnukid põlwel, nii mis kulus, ja tõmbas oma näo mõnutundes nii wiltu, kuni see konnanäole sarnanes. Tema isegi juba mitte wäike suu wenis ligi kõrwadeni, mis tal pea kõrwal püsti seisid, ta silmad olid pilukile ja wahtisid alla orgu, kuna käed ta põskede naha üles lükkasid.

Niipea kui sadu möödus, oli poiss üles kiwide wahele rännanud; seal istus ta nüüd ja mingisugune juhused ei eksitanud ta pühapäewarahu.

All sügawikus laius lai roheline Stegalbi tasandik, mida kolmest küljest piirasid järsud mäeseinad. Neljandal küljel, kust teerada alla orgu wiis, kerkisid kuuseladwad wastu heredat horisonti üles taewa poole.

Keset laia tasandikku seisid Stegalbi majad, nagu hiigla mängumajad rohelisel waibal: seitse maja, tosin heinaküüni ja kabel puutorniga, milles kõlbus kell, mis waewalt suurem oli sellest, mis lehma kaelas. Kus mäed juba tõusma hakkasid ja org kitsenes, seal seisis, talumajadest üllalt üle ulatudes, uus wõrastemaja. Eelmisel suwel oli

ta ehitatud ja käesolewal olid seal esimesed wõrad elanud. Walgena ja puhtana ning kutsuwana seisis ta ja lipp tema katusel lehwis märgina, et paks peremees weel polnud alla orgu läinud. Weel wiibisid wõrad tema kitsastes, wäikestes tubades, ehk küll suwi juba läinud ja mäeküljed kolletama hakkasid.

Kolm inimest olid ilusate ilmade tagajärjel weel wõrastemajja jäänud. Praegu astusid nad sealt wälja.

„Oo,“ hüüdis paks perekonnapea, kuna ta ise isukalt jahedatpuhast õhku sisse hingas. „Oo, sellest sordist atmosfäärist jatkub weel üheks nädalaks!“

Õllewabrikuomanik Galleter, kes proua ja tütre seltsis oma suwitusaega siin Stegalbil niiviisi pikendas, oli aastat wiiskümmend wana. Kirjeldamatu mugawusearmastus ilmus ta wälimusest, liigutustest ja jutust. Juba see, kuidas ta majast lahkus ja järsku teed mööda üles minema hakkas, näitas, et töö temale wõoras ja äri temale linnas tõsine kullakaewandus oli. Ümmargusesel, pisut wammisest näost wahtisid hallid silmad uniselt wälja maailma. Peaaegu walgetest wurrudest awatud suu nurgas istus tal igawene heatahtlik naeratus, kuid ta poolpaljas otsaesine näitas, et hele oid tema peas ikka weel tegutses nagu ennegi.

Tema abikaasa oli temale otse wastandiks — kuiwetu, kange daam, kel walidad näojooned, kuldprillid terawal ninal; läbi prillide wahtisid terawasti pruunid simad. Proua Ewa Galleter, ühe kuulsa professori õde, käis ringi nagu inimestunud tarkus, kuigi ta ainult koduseid asju tundis; nagu elaw rahustaja kõndis ta oma elawaloomulise tütre kõrwal.

Kust see kummaline paar sellise lapse sai! Sale ja peeneliikmeline, kõnnakus ja näos peaaegu wõrasmaaline energia, kitsas, kollakaskahwatu nägu kahest mustast silmast ilustatud ja mustjaspruunidest juustest raamitud, oli tütar Ewa silmadele palju suuremaks

lõbuks kui need kaks kummalist wana, kes talle elu annud.

„Jatkub weel üheks nädalaks!“ oli Galleter arwanud.

See märkus kutsus ta abikaasalt wastuwaidluse esile.

„Täna on teisipäew, ja me reisime laupäewal,“ awaldas ta wäga kindlasti oma arwamise.

Galleter waikis. Aga seda sõnawahestust oli noorem Ewa tarwitanud ema walwe alt pääsemiseks. Kergesti ja lühikesest kleidist waewalt takistatuna ronis ta mäest üles sinna poole, kus kõrgel piipupahwiw Mattli - Lienil istus.

„Toon omale mõne albiroosi, ema,“ hüüdis ta üle õla tagasi ja ronis edasi, ema manitsust nagu mitte kuuldes.

„Ta murrab jalaluu,“ otsustas proua Galleter pahaselt.

„Taga targemaks,“ pomises ta mees rahulikult ja istus mugawalt ohtes kiwirahnule, taskust sigarit wõttes ja seda süüdates.

Proua Galleter ei leidnud rahu.

„Anna mulle klaas,“ küsis ta.

Ta ei lasknud väljasirutatud kätt wajuda, enne kui ta mees oma ooperiklaasi, mis tal kaelas rippus, ümbrikust oli wabastanud. Siis seadis ta klaasi otse kiwidele, milles wabalt tumedajuukseline Ewa hiliseid albiroose otsis.

„Lillesid seal igatahes weel on! Aga — kui — mõni kiwi weereb! Wõi kui ta jalg libiseb? — Lollus, ja selline ronimine ei sobi noorele neiule! — Pea! Mis siis seal on? Tuli kiwide wahel? Ah ei! Ainult üks talumees, kes suitsetab! — Kuidas ta pahwib! Ja weel noor mees! Hirmus harimatud mehed, need stegalplased!“

Nõnda pajatas kuiwetu daam, ise mitte klaasigi silmade eest ära wõttes.

Ülewal kiwirägastikus istuwalt Lienilt oli wõõra wahtimine kõik lusti wõtnud. Ta tõusis, sülitas ja sirutas. Kui ta piibu suust wõttis, näis ta õige kena poiss olewat. Ta nagu oli waid kergesti päewitanud ja kuiwetu. Huulel ja lõual ei olnud ainustki karwa, aga ta pead ümbritsesid mustad juuksed lopsakalt. Kummalises wastolus nendega olid ta sinised silmad. Neil oli läbitungiw, pea-aegu wõluw pilw, mis ühtlasi wõõristas ja külge tõmbas.

„Mis siis see wahib?“ urises Lienil ja

mõtles klaasiga warustatud eite sügawal all.

Pikkamisi nõõpis ta kinni oma willase westi, kust alt pühapäewane särk läikiwalgena wälja waatas, ja kawatses alla minema hakata. Lihaksed ta käewartes pingusid ja täitsid särgiwarrukad, kui ta käe kõrwalseiswale kiwirahnule toetas ja sellest ise mööda kargas. Teed tundes ronis sale, tugewakondiga poiss üle kiwirägastiku.

Äkki kajas Tierbergi kõrgusest hoi-gaw hää. Lienil keha tuksatas.

„Seal on midagi tulemas,“ pomises ta ja ronis kiiremini.

Nüüd märkas ta enese all noort wõõrast, kel käsi mägiroose täis.

„Ära sealt,“ kisendas ta karedalt alla. Preili pani talle ta jämedust pahaks.

„Noh, miks?“ tõrjus ta ja ta silmad wälkusid sõjakalt üles, kus talumees seisis.

Mõne hüppega seisis mees ta kõrwal.

„Hädaoht ähwardab, Teie,“ ütles Lienil lõõtsudades ja osutas käskiwalt käega teele, mis kiwide wahelt wälja wiis.

Aga neiu ei kuulanud.

„Hädaoht? Kust siis? — Minge oma teed!“

Ja ilma Lienit tähelepanemata kummardas neiu ühe mägiroosi poole alla.

Ja jällegi hoigas mägi ülewal.

Lienil silmade wahetele tekkis sügaw korts. Karedasti kahmas ta neiu käewartest kinni.

„Kui inimene rumal on, siis peab teda sundima,“ pahandas ta ja kiskus pahase neiu enesega ühes allapoole.

Neiu tahtis kisendada.

Seal kõmatas ülewal mäel pauk, millele järgnes mürin ja kolin, siis pragin ja müdin, nagu oleksid käinud paugud.

Esimest pauku kuuldes oli Lienil huuled kokku pigistanud, nagu karjatust tagasi hoides. Lähemal hetkel kiskus ta neiu sülle ja tormas lähedalseiswale kalju poole, mis teistest üle ette ulatas. Karedasti, nii et neiu käed weriseks kriimustas, pani ta tema seal maha ja lükkas ta kiwi alla, ka ise samas kohas warjupaika otsides.

Kaks üdistlähikäiwat karjatust wäri-sewad üles end warjajate juurde. Aga neist üle kajas mürin, mis mäest alla tuli. Siis rullus see lähemale, kargas, tabas maad, kiunus ja kriiskas, nagu

oleks kogu kiwirägastik liikuma hakanud. Ja warjajatest üle warisesid kaljutükid, kiwid ja kiwikesed metsikus ajus kui kohutawad surmakuulid.

„Kas peame surema?“ kogeles neu kahwatades. Kuid see ei kajanud mitte julgusetult.

Lieni raputas pead. Nähes hädaohu kõrwaldumist, tuli talle tagasi pelglikkus, mida mägilased kõigi wõõraste wastu tunnawad. Tummalt istusid nad üks-teise kõrwal, kuni wiimased kiwid olid möödunud. See sündis peagi. Alplane tõusis. Uuriwalt waatas ta ülespoole ja nägi, et kiwirägastik oli rahule jäänud. Siis waatas ta alla sügawikku. Seal oli wähe muutust. Mõned weerewad raasud olid üle mäe jooksnud ja all rohelistes orus peatanud; aga kahju polnud wist ükski teinud, niipalju kui näha oli.

Wõõrastemaja trepil seisis salgake inimesi koos. Meeleheitlikud liigutused ja kuiwetu kuju teatasid proua Galleteri, keda peremees ja teenijad püüdsid rahustada, kuna õllepruul hämmastawa kiirusega hakkas mäe poole tormi jooksmas.

Siis kõlas Lieni huikaw hüüe alla. Ühtlasi ajas Ewa enese tema kõrwal jalule. Hõiske wastas wõõrastemajast. Galleter peatas tormijooksus ja istus kiwile, käsi kõhu peale kokku pannes. Silmast weeresid tal kaks suurt pisarat. Eriline muutus hirmu ja rõõmu wahel oli teda wallanud. Aga tema proua langes minestusse.

Mõlemad noored seisis ülewal weel kõrwustikku. Looduw päike wälkus silmipimestawalt mäeharja wahel ja ümbritses neid kuldglooriaga.

„Ma tänan Teid.“ ütles Ewa lihtsalt ja soojalt ning ulatas Lienile oma kriimustatud käe. Sellejuures kohtas Lieni pilk tema oma ja jättis tema hinge hämmastuse kummalise wõimu üle, mis ta silmis peitus.

Neiu käelligustust mitte tähele pannes, pistis Lieni oma käe püksitaskusse ja tegi, nagu ei oleks ta tema tänu kuulnudki.

„Nii, nüüd minge sinna alla,“ pomises ta, „ei ole enam midagi karta.“

Piinlikult puudutatud, ometi täis head tahet, ennast tänulikuna näidata, tungis noor neiu:

„Teie peate kaasa tulema, ka minu wanemad tahawad Teid tänada.“

Lieni kehtas nurgeliselt õlgu. Aga järgnes neiule.

Jõudes wõõrastemaja esisele platsile, oli minestanu parajasti ärrganud. Küünalsirgenena istus ta majapingil ja sirutas oma käed nagu tuuleweskitiwiad laiali.

„Ewa, mu laps, kuidas sa mind ehmatasid!“

Ewa wabastas oma käe isa käest, kes ta mäeweerul wastu wõtnud ja teda weel polnud lahti lasknud. Waikselt läks ta ema juurde ja suudles ta otsaesist. Wabandades ütles ta waikselt:

„Mis wõin ma parata, kui kalju lõhkes!“

Siis waatas ta selja taha Lieni poole. See oli waheajal wõõrastemaja peremehe juurde läinud, kes oma teenijate seltsis kõrwal seisis. Mõne sõnaga seletas ta olukorra ära.

Siis tähendas Ewa:

„Seal sellele noorele mehele pean ma oma elu eest tänulik olema.“

Punastades ja õlgasid kehitades wõttis Lieni tänu wastu.

Aga proua Galleter pööras oma mehe poole, kes silmadega ka istewõimalust otsis, sest et ta jalad wiimastest waewast wäsinud olid.

„Anna selle mehele tasu, Ferdinand,“ käskis ta.

Õllepruul wõttis taskust kuldraha. Muigades ja haruldase elawusega tänas ta poissi ja andis talle raha kätte.

„Wõtke see esiotsa,“ lõpetas ta. „Küll hiljem weel räägime.“

Rõõmsalt, peaaegu liig ruttu, wõttis Lieni raha wastu ja pistis taskusse.

„Tänan,“ ütles ta ja naeris peremehe poole. „Hea päewapalk,“ jatkas ta muigades.

Äkki rõhus teda jälle wõõraste lähedus.

„Jah, nii pean minema nüüd koju. Nii — jumalaga ja tänan,“ kogeles ta segaselt ja wõttis kulunud wiltkübara peast. Siis puges ta kohmakalt maja nurga taha ning kadus.

Mõtiskledes waatas päästetu talle hulga aega järele.

„Emaletõukaw, hõoweldamatu mats,“ käis tal peast läbi. „Aga kergesti oskab ta inimesele midagi õpetada,“ mõõndas ta salajas.

Isa hääl eksitas ta mõtisklemist.

„Pudel Asti spua m n t e saalis,“ käskis ta wõorastemaja pidajat.

„Ilus, härra,“ naeratas see teenis- tuswalmist.

Ja inimesed läksid majja.

II

Nädal oli läbi Pühapäew siras päikse- paistelisel Stegalbi kohal.

Wõorastemaja wäikses söögisaalis istus õllepruul weel ja ta abikaasa oli talle seltsiks, kuigi ta eilse päewa kindlasti oli lahkumisepäewaks määranud. Seekord oli Galleter oma tahte läbi wiinud. Ta tahtis Stegalplaste pidupäewa kaasa teha. Wõorastemaja peremees Senn oli pidupäewa elawa kirjeldusega linnalastes huwi äratanud ja selgetae- was oli ka omalt poolt abiks olnud proua Galleteri meele muutmisel, nii et sealolekut wõidi kahe päewa wõrra pikendada.

Galleterid olid wähe aja eest teed joonud. Nüüd algas tund, mil all külas peapidu algas. Linnalased ootasid peremeest, kes neid oli lubanud alla saata. Ewa oli oma tuppäe läinud rätikuid tooma enesele ja emale. Ühtlasi peremehega ilmus ta warsti jälle saali.

Peremees pühkis higipiiske otsa eest. Peaaegu joostes oli ta siia tulnud oma lubadust täitma. Proua Galleteri nina tõusis, nagu aimaks ta hädaohtu. Peremees Senni silmad olid wesised ja ta hääl ebakindel. Tema pidutuju ei tahtnud kangele prouale hakata.

„Tulge! on wiimane aeg! Kõik on all lõbusas tujus,“ ütles Senn weel läwel.

„Ärge unustage, et tahame olla waid waatajad, kes maa kombeid uurivad,“ manitses proua Galleter auwäär- selt.

Peremees kummardas viisakalt ja sammus teiste ees majast wälja. Ta pani majaukse oma järele lukku.

„Mistarwis lukku?“ küsis proua Gal- leter.

„Sest et kedagi enam majas ei ole,“ naeris Senn.

„Ja teie inimesed?“ uuris proua edasi.

„On kõik seal all.“

Galleter muigas, tema proua tegi tu- sase näo sellise koduse korratuse pä- rast. Aga peremees läks ruttu ees. Hõis- kamine ja harmoonika helid meelitasid teda kangesti.

Lähemal ja lähemal kajas lärm. Lau- köl as seal wahel; mõnikord kostis ka mõne neiu kiljatuse. Nüüd kostis klaaside kõlin; selgesti oli kuulda naer ja nali. Natukese aja pärast olid hilised külali- sed jõudnud majadeni ja pöörasid ühe suurema maja nurga tagast esile. Maja ees pidutses mägilaste hulk. Ja nad sei- sid haljal murul kahekordse maja ees, pikad pingid nende kõrwal. Maja kiwi- trepil seisis wäike waat wärske weiniga, teine juba, millesse kaplani tragi maja- pidajanna täna kraani keeranud. Murul ja pinkidel istusid inimesed, wanad ja noored, igal poisil neiu kõrwal, iga mees omä naise ja lastega, isegi auwääriline kaplan oma tüdruku Nanniga, kes tema majapidamist juhtis. Ja kus kaplan istus, seal oli meeelolu kõige rõõmsam. Kap- lan oli wana, wäike mees, halli habeme- ga, ja kortsunud wiltkübaraga ja kulu- nud kuuega. Stegalp oli riik oma ette, pooleldi maailmast wäljas; mis küsisid wana kaplan ja ta kogudusliikmed riidest ja kombest. Palwetunde pidasid nad ju kõik alati wagalt waikses kabelis, ja sellest oli küllalt.

Kaplani ees laual seisis tsiter; seda mängis kaplan tänasel päewal meistrina. Sellejuures wõttis ta wahwasti weini ja pani wahetewahel oma käewarre kodu- selt Nanni piha ümber, kui see klaase täitis.

Oma karjase ümber istusid Stegalbi suuremad mehed: Göhrig-Toni, kitsekütt ja mägijuht, wiimane tugew ja inetu näoga mees, kõige inetum külas. Selle kõrwal laiutas ennast hallihabemega Gwüesti peremees, kel üteldi kõige suu- rem kari olewat, ja selle wastas istus Trösch Franzi, kuiwetu mehike, kelle suu alati liikus, mis omadus ta oligi too- nud esimeste laudade ritta. Seisuse jä- rele oleks Trösch küll pidanud wiimane olema, sest tal oli kolmeteistkümmend last ja ta oli nii waene, et tema oma lapsi mõni päew waid metsa marjadega toi- tis. Weel kuus peremeest oli peale nende kaplani lauas ja iga kahe mehe wahel istus mõni naine wõi neiu. Kõik olid riidetud pühapäewarõiwisse, mille nad ise kudunud ja õmmelnud. Ja rõõmsus ning elulõbu istusid nende wahel külalistena.

Kui wõorasemaja omanik oma küla- listega kohale jõudis, kajas juubel äk- ki sumbunult; wõoraste juuresolek kit- ndasas mägilaste rõõmu. Ainult Trösch-

Franzi kisendas neile „brawoo“ terwituseks ja kaplan tõusis, kübar käes, neid teretama. Siis palus ta neid lauda ja käskis lähemal talumeestel külalistele ruumi anda. Nii leidsid Galleterid endid äkki pidutsejate keskelt. Klaasid pandi nende ette ja kaplan walas nad wärise-wa käega ääretasa täis. Siis algas klaaside kokkulöömine, kaplan tahtis seda nii, ja isegi proua Galleter, kes nagu kiwikuju laua ääres istus, pidi oma huuled wiisakuse pärast ebapuhta weini-klaasi äärele panema.

Ta heitis oma mehele käskiwa pilgu mis pidi ütleva, et waja siit jälle õige pea lahkuda, aga õllepruulile meeldis see jorutamine, nii et walida proua pilgul tagajärge ei olnud. Wastuoksa — Galleter hakkas sulama. Tema naljasõnad tulid küll pikkamisi, aga nad mõjusid ja tegid talle kõik mägilased sõpradeks. Peagi oli pidutuju kõigil jälle sama hea kui enne wõõraste tulekut.

Ewa istus waikselt ema kõrwal Gwüesti peremees tema ema teisel poo. soowis seda pipramaale. Ta istus kulpuupakk, sest tal oli, nagu oleks talli keegi mõne poti kõrwale asetanud, mille vähemgi liigutus wõis pingilt maha lüeka, nii et ta purunes.

Seni kajasid läheda kabeli juurest peaaegu wahetpidamatult harmoonika hällitawad toonid. Seal troonis lauahunnikul Wipfer-Sepp, tugewa kehaga ja suure punase habemega talumees, Stegalbi muusikant, kel see lapsemäng oli, oma pilli kaks päewa järjestikku ilma wahetpidamata mängida. Murul, kus mängija istus, keerutasid tantsijad. Hõisates, kärsitult, peaaegu metsikult keerutas noor rahwas jalgu, kuigi oli pühapäew ja tantsimine sel päewal seaduse järele oli keelatud. Stegalbi ja kõrgeaulise kaplani juuresolekul oli see lubatud.

Edasi orelas Wipfer, edasi tantsis noor rahwas, ja laudade juures leidsid wein ning saiad küllaldaselt ostjaid. Proua Galleter istus nagu sütel. Ewa wahtis tähelepanelikult ja lustilikult wõõraste askeldust, ja perekonna pea, kelle pea wein soojaks kütnud, oli rõõmus nagu teisedki ning kleepis kui pigi oma pingi küljes.

Siis wõttis Gwüesti peremees hoogu ja küsis ilma ümber pöörmata:

„Kas tahaksite kord tantsida?“

Alles kui ta üle öla tema poole piilus, märkas Ewa, et see küsimus temale esitatud. Ta naeris:

„Keegi pole mult seda weel küsinud.“

„Ja see ei kõlbakski,“ ütles proua Galleter terawasti.

Just siis seisis Mattli-Lieni tema taga, kohmetult naeratades, wiltkübarat sõrmede wahel keerutades, aga punetawal näol ja weinist tõstetud julgusega.

„Kui see lubatud oleks,“ ütles ta kahemõttelise tähendusega oma kutse tantsule noorele neiule.

Ewa tõusis. Juba ammu olid ta jalad sügelenud.

„Ewa“, hüüdis ema.

„Aga isa ütles:“

„Nii on õige. Sellele kuulub tants wõi paargi, kui tal lusti on.“

Weel enne kui õllepruul oma ütluse lõpetanud, oli paar laua juurest juba eemale astunud. Pea seljas, aga konarliselt wiis Lieni oma tantsjanna üle muruplatsi. Ta oli kuue seljast wõtnud. Ewa peen, kitsas käsi seisis kergesti ta särgiwarruka karedal lõuendil. Ta pilk riiwas Lieni pruuni, laia kätt, mis rakus ja kare, ja libises tema riideid mööda alla. Ta tundis ennast lapsena selle suure mehe kõrwal. Lieni oli wait ja ei julenud silmigi temale pöördä. Tantsu alates wõttis ta neiu käest nii õrnasti kinni, nagu peaks ta kartma, et selle katki teeb.

Siis tantsisid nad. Tants tegi Lieni julgemaks; kõwemini wõttis ta neiu piha ümbert kinni. Nagu sulge tõstis ta teda; ja neiu naeris, nimetas teda heaks tantsijaks. Siis waatas Lieni teda esimest korda. Ja jälle wõlus see pilk Ewat. Lienist aga oli wärin läbi jooksnud. Ta ei olnud uneski uskunud, et niisugust ilusat nägu saab näha kui Ewa oma. Korräga waldas teda wana pelglikkus. Ta tegi walesammu ja langes tantsust wälja. Komistades peatas ta.

„Kas lõpetame?“ küsis ta hingetult.

„No jah, see kord — äga ma tantsin heameelega weel kord.“

Ewa silmitses teda naerwail silmil.

Lieni pea läks segi. Ta ei teadnud isegi, kuidas ta wõõra laua juurde sai ja kuidas seal neiu käewars ta käest libises. Joowastusest ärgates leidis ta enese hiljem kaplani maja tagast seismast ja taewast imestamast.

Waheajal oli proua Galleteril pidust himu täis. Waewalt oli Ewa tagasi tulnud, kui ta juba tõusis ja kojuminekuks märku andis.

„Aga ema,“ waidles Ewa.

Galleter tegi, nagu ei oleks ta midagi kuulnud. Nüüd asus proua ta kõrwale.

„Me lähema koju, mees,“ ütles ta sellisel toonil, millele wastupanu ei tohtinud olla.

Aga keegi ei waielnudki.

„Hea küll; otsi peremees ja lase enesele maja wõti anda.“

See wastus oli prouale arusaamatu.

„Ja sina?“ küsis ta pahaselt.

„Härra kaplan palus mind siia jääda—jään weel tunniks wõi paariks.“

„Jah, ja teie proua peab ka jääma,“ algas kaplan, tõusis ruttu toolilt ja palus prouat ometi istet wõtta. Kuid palwe oli asjatu.

„Tule, Ewa,“ hüüdis proua Galleter meeletult.

Ruttu sammus ta laudade wahelt edasi ja küsis wõorastemaja omanikku Senni. Aga see oli nagu maa alla wajunud. Ilmaaegu küsis ta tema järele ja nuuskis isegi lähemad majad läbi; tütart kaasa wedades, aga ei leidnud kedagi. Küüni, kus Senn oma peatäit magas, ta ei waadanud.

Wiimaks tuli ta kaplani laua juurde tagasi. Sõnalausumata istus ta jälle oma platsile ja istus seal kui kiwikuju, mitte tähelepannes ei kaplani karedaid wiisakusi ega Trösch-Franzi uut „browood.“

Ewagi oli jälle istet wõtnud. Tema wastas muigas isa, tõstis wahetewahel klaasi ja löi kord ühe, kord teise talunikuga kokku. Eemal oreldas wahetpidamata Wipfer-Sepp.

Tüki aja päsast ilmus ka Mattli-Lieni jälle. Seekordne katse oli tal suurt wäewa maksnud. Ja et kindlam olla, oli ta piibu põlema pannud. Selle hoidis ta paludes rahulikult suus.

„Kui weel kord soowiksite?“

Proua Galleter kähwas ümber.

„Ei,“ ütles ta karedasti. Ja tütre poole pöördes sosistas ta ruttu: „Piibuga suus — mis selle mehikesele meelde tuleb!“

Sõnad olid tuulde räägitud. Juba seisis Ewa poisi kõrwal.

„Tantsin heameelega weel, ema,“ ütles ta julgesti. Siis andis ta Lienile käsu: „Wõtke piip suust ära!“

Ehmatades koputas Lieni piibust tule ühes tuhaga wälja ja pistis piibu taskusse, kuna ta neiu eemale saatis. See taipas äkki, et tal poisi üle wõimus oli. Lust poisiga tiiwa ripsutada waldas teda. Ulewoolawa rõõmsusega äratas ta poisist usalduse ja nad tantsisid wäsimatult. Ja kui tants lõppes, käskis Ewa teda weel teise tantsu jaoks kohale jääda ja isegi kolmandat ootas ta, ehk küll proua Galleter juba mitu korda teda oli hüüdnud.

„Kui Te meelsamini teistega ei tantsi,“ ütles ülemeelik neiu nokkiwalt, poisiga weel kord tantsule minnes.

Lieni wahtis temale näkku; põlew puna tõusis ta palgetele. Siis wõttis ta neiu piha ümbert karedalt kinni ja kiskus ta sõnatult tantsule. Hambad koos, tantsis ta tantsu läbi, siis laskis ta neiu käe lahti ja pööras äkki minema, Ewa seisis üllatatult murul. Pelglikkude kõrwalpilkudega keerutasid talupaarid temast mööds. Põlew häbi waldas teda, et ta poisi wastu nii lahke olnud. Kähku ruttas ta laua juurde tagasi Ema wahtis talle kiwistunult otsa. Siis jooksis proua Galleter nagu kuriwaim ühe läheda küüni juurde, kust Senn parajasti redelit mööda alla libises. Silmapilguga oli tal wõorastemaja wõti käes. Käskiwalt ja osutades näitas ta seda kaplani laua poole. Waikides kuulis Ewa selle tumma käsu sõna ja isegi Galleter tõusis pingilt, noogutas talunikkudele pead ja jättis kaplani jumalaga, kes ikka jälle uuesti klaasi tõstis ja au eest tänas. Wõttis tükk aega, enne kui õllepruul laust pääses. Erakorralise rutuga kadus ta siis majade taha ja leidis sealt naised ootamast

„Noh, see oli ju üsna kena,“ mõtles ta wabandades. Aga ta abielukaaslane teretas teda kana hääl: „Meeletu, niisugune!“

See oli kõik, mis proua Galleter ütles. Siis sammusid nad sõnalausumatult wõorastemaja poole. Mägede wahelalitses widewik. Siin ja seal säras juba mõni üksik täht läbi taewas kustuwa heleduse. Minejate taga kajas kaswaw pidukära. Nad läksid mäest üles. Peremees Senn järgnes neile silmnäolt, kainestunult ja oma kohustele mõteldes.

(Järgneb.)

Öine sõit.

Fred Pettoni jutustus.

1.

Istume kohwik „Leekiw Tähes.“ On warajane sügispäewa õhtupoolik ning wäljas kiunub kõle tuul, aegajalt wihma hiilanguid akna klaasile rabis-tades. Oleme otsinud warjulisema, waik-sema koha kohwiku kaugemas nurgas.

Iga uus sisseastuja toob kaasa nõrga tuulepuhangu, mis põrandal edasitun-gides ajab külmawärina kehale. On igaw, harilik monotoone päew, mis mõjub masendawalt meeleolule, kustutades seal asuwaid helgemaid mõtteid, neid mattes ükskõiksusega ja sapise kibedusega.

Kaaslane, raudtee kontrolöör Mägi, on süwenenud ajalehte. Rütupab wahest kohwi, puhub suitsupilwi habemest, ja kiiret pilku ümdrusele wisates jätkab lugemist. Katsun jälgida Mägi eeskuju, kuid asjatult. Iga väiksem kröbin, sam-mude sumbutatud kõla, nõude kõlin on küllaldaselt vali, et peletada mõtteid loetavast. Katsun aega wiita, lastes pilgul libiseda kohwikus. Kuid sealgi on täna haruldaselt wähe huwipak-kuwat. Mõni üksik külaline, unine, wär-witud huuldega preili leti taga, tege-wuseta seiswad teenijad, rätikud käe-warrel, winguw tuuleratas, ja see oligi kõik, millel wõis pilk peatuda.

Liiga wähe aja mööda saatmiseks, igawuse peletamiseks.

Tulewad meelde päewad, eriti õhtu-poolikud, kus kohwik kihab külastajaist, kõne sumin heljub suitsunud õhus, kõlab tagasihoitaw naer ning teenijad askeldawad mesilastena. Wõin siis istuda pilku kellale heitmatult pehmel toolil. Siis on see Mägi, kes sunnib mind koju minekule. Loetud lehe surub taskusse, õiendab arwe ning toetudes jämedale, oksalisele kepile, jääb ootama, kunas suudan end lahtirabeleda mõnu-sast seisangust, et asuda ühisele koju-minekule.

Oleme wanad, igapäised külalised „Leekiw Tähes.“ Aastate wältel oleme harjunud tolle õhkkonnaga, oleme just kui ühed sambad, millele kohwik end koetab. Aegade möödumisel on küll

wist nii kena summakene meil taskuist ülekantud kohwiku omaniku arwele. Sageli naljatujus olles, laseme kutsuda peramehe. Ta tuleb õõtsuwal kõnnakul, punetawal näol ning raswasel kõhul ripnemas kuldne kett. Meie küsimusile, kunas annab meile osatähed ning alus-tab diwidendide maksmist, paljastab ta kollendawad hambad. Tipib jämeda, sörmustatud sõrmega laua klaasile ning pajatab, naeru walgumisel näkku:

„Ah, nii, protsente tahate! Küllap saate, ega ilma jää; weidi kannatust ja rahakulu. Wõi siis osanikud, waata, aga waata! Siis tuleb tellida uus silt „O-ü Leekiw Täht,“ ja see üles panna. Ega teie seda kulu ometi minu kaela taha weeretada, mul wana sildiga juba muret küll,“ ning peremehe silm punetawal näol wilgub kelmikalt.

Siis lubame oodata, kuid loobume üksmeelselt uutest kuludest ja uue sildi ülespanekust. Kui mõnesugusil põhjusil puudub üks meist. Siis tuleb peremees, näol osawõtlik uudishimu, lähenedes tühjale toolile. Saades rahul-dawa wastuse, ta eemaldub, käsi män-gides uuri ripatsiga . . . . .

Täna, siin istudes, ootan igasugusega tunni saabumist, mil täitub kohwik naerwate, lobisewate külalistega ning ootan wiuldaja ilmumist poodiumile. Wõin jälgida suurima lõbuga tolle mustajuukselise, weidi rõugeist rikutud näoga wiuldaja elamusi mängu kestel. Ta sulab ühte mahedate, wõluwate helidega. Heljutab keha, otsaesisele kukkunud juuksesalk rütmiliselt liiku-des, silmis sätendus ja huuled kõwasti kokku litsutud. Kord on ta liigutused tasased, paenduwad, kord jälle ägedad, täis tuld ja energiat, wastawalt wiulist woolawaile helile.

Aeg ligines tunnile, millisel pidi tulema meie ühine kaasistuja kohwikus, meie ühine sõber Rimmel. Ta oli wast meist kõige jutukam, lõbusam. Pikkadel õhtutel kohwikus istudes, leidis ta alati, millest kõneleda. Tal olid alati tagawaraks kogu mahlakaid ütelus, anekdoote ja terawaist mõtteist näis ta

pea kubiawat. Ta oli meile parimaks sõbraks, lõbusamaks kaaslaseks. Oli wahest meid kiusamas raha puudus, siis aitas ta meid hädast, kui polnud tal enesel, siis kas wõi laenas, kuid kunagi ei jätnud ta meid hätta. Waewlesime nukruse küüsis, siis oli jällegi see Rimmel, kes meid lõbustas, wäljakiskudes igawusest, oma huwitawasse kõnelusse mässides.

Pilku kohwiku sissekäigule saates, näen Rimmelit tulewat. Alati näen teda ühesugusena; pikakaswuline keha wähe ettepoole langetatud, huuled heatahtlikus naeruwines, heledais silmis sädelemas elurõõm. Möödunud aastad pole mingit märki tasse jätnud, vähemalt ei märka seda mina. Wõib olla, tuleb see alalisest koosolemisest, igapäewasest nägemisest, kuid meist libiseb küll mööda muutus, mis muidu sammutab ühes aastatega. On jäänud ta wäliselt samaseks, nagu sain tundma teda ju hulga aastate eest.

Märgates meid, rühib ta otseteed meie poole. Seab end istuma, hõõrub kohmetawaid sõrmi ning lastes pilgu meile libiseda, sõnab kõlalisel häälel:

„Noh!“

„Mis noh! „Wana krokodilli“ tuleks wähe kõdistada, enam õiget kohwi siin ei saagi, paljas siguriwesi, paar tera kõrwetatud otri juure lisatud ja see peab olema siis kohwi!“

„Wõi nii on asjad!“ imestab Rimmel, „kuid tea,“ jätkab ta, „ega kohwi olegi kasulik terwisele, parem on juba sarnane pruun aseaine. Seda võib wähemalt kartuseta juua. Ei pruugi sul karta südame kloppimist, ergukawa ärritust, ega muid sarnaseid ebameeldivaid asju. „Wana krokodill“ teeb õieti. Hoolitseb oma rahakotist ja sinu terwisest. See on tubli! Harilikult saab ikka kõhurikkeid kohwikuist, kuid siin seda pole karta. Aga siiski ma omale sarnast „terwise jooki“ ei soowi, tunnen oma terwise olema täiesti korras,“ ning kõõrdi minule waadates, tellib teenijalt teed.

„Su terwise suhtes pole mul mingit kahtlust,“ alustan nokkiwalt, ent Mägi katkestab kõneluse.

„Küll on hull! Ega julge enam wiimaks kuhugille sõita Nüüd muud ei olegi kui kallaletungimised ja rööwimised!“

„Milles on asi?“ küsib Rimmel tähelepanelikult.

„Põllutöoministeriumi ametnik, kes nimetatud asutuse töölistele palka sõitis maksma, on küüdimehest tapetud ja paljaks rööwitud,“ seletab Mägi, ajalehte lauale pannes.

„Mõistan su meelepaha ning jubeduse tundeid,“ algab Rimmel, „kuid pean kohe alguses tähendama, et minuga aastate eest wast umbes samane lugu juhtus, millest pole teile wist kõnelenud.“

„Mis? Oled siis korra juba tapetud?“, pärin pilusilmil Rimmelile waadates.

„Sulle näib suurt lõbu walmistawat ligemise pilkamine, kui eksiwad nad omis wäljendusis,“ noomib Rimmel, „ent see ei takista mind sugugi jutustamast teile lookese, mis juhtus minuga ühel wäljasõidul L. maakonda . . .“

„See juhtus aastat kaheksa - üheksa tagasi,“ algab Rimmel, tasasel häälel kõnelust, „kui olin ametnikuks T. linna küttesakonnas. Wast ehk mäletate, walitses siis linnades suur küttepuude puudus. Olgugi, et metsades oli puid tagawaraks, ei saadud neid kuidagi sealt wälja wedada. Puudusid wedajad, mõni üksik, kes olekski wedu alustanud, nõudes sarnast weohinda, mida kuidagi ei olnud wõimalik maksta.“

Et wõimatumast seisukorrast pääseda, korraldati seadusandlisel teel maakondades sundusline puudewedu. Iga talu peremees, wastawalt koha suurusele, pidi teatawa hulga puid jaama wedama, mille ette talle siis normides kindlaks määratud hind tasuti. Ühes riikliste asutustega korraldas ka T. linna küttesakond sunduslise puudeweo. Ning siis, ühel warakewadisel päewal ametisse minnes, teatas osakonna juhataja, et pean järgmisel päewal L. maakonda wälja sõitma, talwel wäljaweetud puude weorahasid maksta. Wäljasõidu kestvus oli ettenähtud umbes kahenädalane, sest pidin kõik L. maakonnas asuwad wallad läbistama.

Warustatuna osakonna poolt suurema summa rahaga, tarwiliste wolitustega ja suure kaliibrilise browninguga, alustasin teekonda. Alul tuli sõita R. jaama, kuid sealt pidin ise juba hankima edasipääsu wõimalusi. Nagu juba

tähendasin, sündis see warakewadel, teede lagunemise ajajärgul.

Ei olnud see kuigi lõbus teekond!

Põhjatud auklised teed, logisew, hüplew talupidaja - küüdimehe wanker, milles tuli peaaegu kogu päew istuda, olles ära sõitnud 18-20 kilomeetrit, märg kontideni sajawast wihmast, tüdinenud üksluisest maastikust ja sõnakehwaist küüdimeestest, ootasin suurima igatsusega teekonna lõppu. Wiimaks lähenes too ometi. Jõudes eelwiimasesse — O. wallamajja, leidsin eest ebameeldiwa üllatuse. Wallawolikogu pidas koosolekut ja sellega oli wõetud mul wõimalus oma asju kohe õiendada. Tuli oodata kuni koosoleku lõpuni. Pikal, igawal ootamisel wenisid tunnid teosammul. Wiimaks ometi, õhtul kella kuue aegus, lõpes koosolek. Olin arwamisel, et nüüd siit, olles asjad ära õiendanud, pääsen minema, kuid eksisin. Istudes sekretäri toas, oodates koosoleku lõppu, kuulsin kõwenewat jutukõminat ooteruumis. Peale koosoleku lõppu kantseleisse minnes, selgus, et ooteruum täis lähedal asuwaid peremehi, kes ilmunud wallawalitsuse poolt tellitud soola järgi, mis täna pidi saama wäljajagatud. Kirusin hinge põhjas tekkinud seisukorda, ent polnud midagi parata. Ootasin suurima igatsusega soola jagamise lõppu, murelikult kellale waadates, mis näitas juba kaheksandamat õhtutundi. Kaotasin igasuguse lootuse õigeaks ajaks jõudmises wiimasesse P. wallamajja. O - st oli sinna ligemale kakskümmend kilomeetrit, ja arwestades teeoludega, wõisin juba aimata, mis ajaks wõis sinna jõuda.

Wiimaks wõisin asuda oma ülesande täitmisele. Olles sellega lõpul, teatasin, et soowin kohe edasi sõita, ühtlasi paludes mulle kiirelt küüdimeest muret-seda.

Sekretäri ettepanek, kes soowitas ööks kohale jääda ja hommikul edasi sõita, ei olnud mulle wastuwõetaw. Teatasin, et pean tingimata homme õhtuks linnas olema ja ei saa wastu wõtta ta lahket wõorustamise ettepanekut.

Sekretär, tehes siis walla käskjalale küüdimehe muretsemiseks korraldus, jäime ootama tolle ilmumist. Kuid ei tulnud käskjalga ega küüdimeest! Kell

sekretäri elutoas lööb rägisewal häälel üksteistkümmend, kui lõpuks käskjalg ilmub. Nähes meie küsiwaid pilke, teatab, et oli saanud lõpuks küüdimehe — Tõngult.

„Tõngult?“ küsib sekretär tusasel häälel, „Kas ligemalt ja teisi ei saanud?“

„Ei! Jaagul ja Ojal olid weskile läinud, kuna Kiwikännul jälle hobune jala oli nikastanud,“ wastab käskjalg wäljudes.

Oodates, kuni waikiwad eemalduwad sammud, sõnab sekretär:

„Teil siiski näib olewat parem, kui ööbiksiste siin, alustades ärasõitu hommikul!“

„Miks nii? Nüüd, kus küüdimees lõpuks tulemas, peaksin loobuma sõidust,“ küsin imestawalt.

„Just küüdimehe pärast kordasingi oma ettepanekut, et siin ööbiksiste!“

„Küüdimehe pärast! Mis see siis tähendab?“

„Ei kõnelda Tõngust head, olla wiinapõletajad ja teisigi ebameeldiwaid asju neist räägitakse,“ seletab sekretär tagasihoidlikult.

„Mis läheb see minule korda, kui põletawad nad wiina! Ega taha Teie wiimaks öelda, et on mul mingit häda-õhtu küüdimehest karta?“

„Seda nüüd just mitte, kuid pidasin omaks kohuseks teid hoiatada. Kaasas teil weel hulk raha ja kõigil on see teada; kes teab, mis wõib juhtuda.“

Wajusin mõtteisse, tõesti seisukord polnud sugugi meeldiw. Wäljas pime, sajune öö ja küüdimeheks salawiinapõletaja, kellest hoiatatud. Kuid siia jääda, korra öeldud sõna tagasiwõtmine oleks olnud argtuse tunnuseks ja seda ei wõinud ma wäljendada, nagu pesitseks mingi kartus mu ajus.

Mõttelõnga katkestab wälisukse paukumine ja lähenewad rasked sammud. Ust sulgudes jääb tulija seisma, mütsi peast wõtmata küsib tusasel häälel:

„Noh, kas walmis, wõime siis sõita?“

Pilk tulijale ja ma kahetsesin, et polnud toiminud sekretäri nõuande kohaselt.

Küüdimees oli pika, tugewa kaswuga, rietatud suurde, raskesse teekäigu kasukasse, mis weelgi ta kogukust näis suurendawat. Kuid mis eemaltõukawana mõjusid, oli suur, põiki üle põse ulataw sügaw haaw ja kiirelt

libisewad, wäiksed silmad tihedais kulmukarweis. Midagi hoowas tast just eemaletõukawana ning tahtmatult läbistas keha wärin, mõeldes eelolewale sõidule.

Jätsin sekretäri ja jumalaga, wõtsin wäikese käsikohwri, kus olid ülejäänud raha ja tarwilised paberid, sammudes küüdimehe järgi, kes näis kiirustawat.

Ilm on tõesti halb. Pimedusele ja tihedale wihmale on seltsinud weel külm, lõdisemapanew tuul. Sõidame wastu tuult, wihm piitsutab näol, nahka kipitama ning külmetama pannes. Tõmban koomale õhukese palitu, mütsi kõwasti pähe surudes, jään poolkükürus istuma, silmad kiindunud pimedasse õhe.

Waikib küüdimeeski. Näib hästi tundwat teed. Kus wähegi sõita wõib, seal pingutab ohje ning kiwide kargamisel, wee pritsides kõrgele, kihutame mudasel maanteel.

Tuule waljenemisel tõmbab üles suure karwase kasukkrae ning pilku mulle heites, sõnab:

„Teil, härra, nõnda ju külm! Pange needki kätte,“ ja ulatab mulle taskust hangitud kindad.

„Ei tee wiga,“ wastan, „olen juba harjunud wihma ja tuulega,“ ent wõtan siiski pakutawad wastu.

„Ilmad on tõesti sehandused hullud, muud polegi kui wihm ja wihm! Ei ole sarnase ilmaga kerge teel olla!“

„Ega ole,“ wastan ning siis waikime jälle.

Olles nõnda sõitnud kilomeetrit wiis — kuus, peatab küüdimees hobuse; mahakarates ohjad minule, sõnades:

„Mu kodu siin samas, lepiku taga, hoidke hoost, tulen kohe tagasi,“ ja ootamata mu wastust, kaob pimedasse õhe.

Imelikud, kartlikud mõtted läbistawad aju. Istudes wankril, pimedal õöl, tungiwad esile sekretäri hoiatused suurendatult. Manan end, et ei wõtnud kuulda antud nõuannet, ootan küüdimehe tagasitulekut. Kuid ei kuule lähewaid samme. Krabiseb waid wihm tee weerul asuwais puis ja wilistab õõtsuw tuul Kohendades istekotti, käsi libiseb millegile külmale, libedale. Hämastunult silmitsen järgmisel hetkel laiateralist kirwest. Längewad wihma piisad helgiwad wahedal teral ja warrele

kleepunud üksikud heina kõrred. Tuhat piinawat küsimust keerlewad peas. Imestan kirwe leidmist, kerkiwad esile kohutawad kawatsused mu wastu ja sean küüdimehe kojumineku ühendusse kirwe leidmisega. Küllap läks teatama abilistele, et olen teel, ja juhatama neile paika, kus wõiwad waritseda teeweerul, warjatud puiest ja pilkasest pimedusest.

Ent siis heidan sarnased mõtted. Kirwes wõis ennem wankris olla ja siia ta unustati, kiire küüdikäsu saabumisel. Panen kirwe tagasi istekotti alla, kuid siiski surun warre sügawamale, rohkem seljataha

Otsustan walwel olla. Wõtan relwa püksi tagumisest taskust, kõrwaldan kaitse, surudes browningu palitu sisse taskusse, kätt jättes püsima pärale.

Pea kuulen lähewaid samme ja küüdimees ilmub, kiirelt hingeldades kiirest tulekust. Ulatab mulle suure, raske kasuka, umbes samase kui tal omalgi.

„Esiti unustasin kaasa wõtmast. Ega siis sarnase õhukese riidega wõi kogu õõ sõita, külmetate end haigeks, pange aga selga,“ sunnib, märgates mu imestust ja poolwastumeelset wastuwõttu.

Kõik on ettekawatsetud! Nüüd mässiwad weel raskesse kasukasse, et ei saaks nii kergelt haarata relwa kallaletungi puhul, — läbistab mind uus mõte, ja endised kahtlused tõusewad esile uuel jõul.

„Ei sellepärast oleks maksnud koju minna ja aega raisata,“ sõnan tusaselt, „selga küll ei pane, wõtan nii samuti ümber,“ ja kohendan end toodud kasukas.

Küüdimees waikib. Mul on nagu mõnusam istuda soojas kasukas, ja kõigi pingutustele waatamata leian end tukkumas, millest wirgutab küüdimehe hääl.

„Kas ei karda ka õõseti sõita, suur summa raha kaasas ja ajad nüüd halwad, kes teab, kus kohas wõidakse waritseda,“ kordas ta oma kõnelust, kui ütlen endist mitte kuulnud olewat.

Kehas suriseb midagi erutawat. Tunnen wärinat algawat seljas ning lõppewat põlwehes. Katsun sundida end rahule, kui wastan:

„Mida siis ikka karta? Ja ega siis il-

ma kaitseriistata ka wälja sõideta, näete," sõnan, browningut taskust tõmmates, „see on wast riist, wõib alati julge olla ta peale," ja kõigutan browningut, omal tahtmise küüdimeest rohkem mõjutada, teda hirmutada.

„Ega jah, wõi muidu wälja tulla! See on hea, kui ikka kaitseriist kaasas ja ta kohe käepärast," kõneleb küüdimees, silmi pööramata relwalt.

„Alati käepärast, ei wõta kättki küllest, kohe, esimesel kahtlusel, kõrwetan," sõnan rõhutawalt, „ja laskja olen osaw, kui oleks päewawalgus, wõiksite näha, kuis kukub warblane aia teibalt wõi lennult! Pole kunagi weel mööda lasknud, ega lase tänagi, kui peaks seda tarwis minema," kõnelen tõsisel häälel, üksisilmi küüdimehele waadates.

„Näe, siin," kõneleb küüdimees katkestades waikuse, „koht kui loodud kallaletulemiseks, eemal küladest, ei ole keegi nägemas ega kuulmas, kuitulewad."

Koht, kus sõidame, on täiesti üksildane, eriti mõjudes weel halwawalt küüdimehe kõnelusest. Maantee lookleb kõrgete liiwa mägede wahel, tehes sagedasi, äkilisi käänakuid. Korra tõustes mäkke, samas langedes, wiib pimedasse, mühawasse männikusse.

„Palju on weel sõita?" küsin, et peletada igawust ja roidumust, mis waikides wägisi kipub silmi sulgema.

„Eks wersta kümme wõib weel olla, warsti peame jõudma R-se, ja sealt on weel kaheksa wersta P. wallamajja," ja küüdimees kiirendas hobust sõidule.

Kõigele waatamata ei taha sobida jutt. Endine kahtlus püsib kõikumatult paigal, ja see peletab sõnad huulilt. Walwel olek mõjub rusuwalt, wäsitawalt. Kõneleks küüdimeeski, see peletakski waldaja rammestuse, ent ta waikib, aeg ajalt terawalt mustawasse õhe piiludes...

Olin ma maganud, wõi wiibisin tolles teadmatuses, mis walitseb une ja ärkweloleku wahel, kuid äkki tundsin ägedat raputust õlal, ja wirgudes kuulnen küüdimehe hirmunud häält.

„Härra, tõuske . . . , näete seal, nad juba ootawad . . . !"

„Kus?" Hetkeliselt lahkus roidumus, kargan põlwili, käsi kramplikult surudes relwapidet.

„Seal," küüdimees osutab käega ettepoole, „andsid tulega märku meie

liginemisest, paar korda wilkus tule-säde," ja küüdimees ajab käe istekoti alla.

„Pidage, seiske rahul!" kisendan küüdimehele. See tõmbab käe tagasi, mulle imestawalt näkku waadates.

Keha wäriseb ärrituses. Silmad puuriwad pimedusse, walmis olla wäiksema kahtluse korral. Ent kõikjal on pimedus. Tõuseb kahtlus küüdimehe õelduisse, kuid see häwineb hetkeliselt. Wilgub tulukene metsa weerel ja kustub.

„Anna piitsa!" käsutan, samal ajal relwa taskust wõttes.

Hobune tormab, peaaegu lõhkudes, mulda pritsib, wisatud rattaist kõrgele.

Läheneme kiirel sõidul kohale, kus ennem wilkus tulukene. Olles peaaegu sinna jõudnud, wilgub tulukene uuesti, ent ei kustu, jäädes wäikese leegina hingitsema. Ning tolle ahtakese leegi wirwendusilt on küllaldaseks, et weenduda endi asjatus hirmus.

Maantee weerel, rohelistel jalgteel, seisawad mehed, teine neist süüdates parajasti meie möödasõidul piipu.

Olles eemaldunud teekäijaist, keerab tee äkilise käänakuga, ja meile awaneb waade lagendikule. Eemal wilguwad kollakad, punakad tuled.

„Kurat! Kuis wõisid ehmatada! Mõtlesin, et nüüd tulewad," kõneleb küüdimees esimesena kergendatud häälel.

Mulgi on nii imeline kerge tunne. Lasen browningu taskusse libiseda, küsin tuledele tähendades:

„Mis tuled need on?"

„See ju R. jaam! Ja küllap mehed, keda kallaletungijaks pidasime, tõttawad rongile. Oh seda asjatut hirmu!" ja küüdimees naeratab.

„Kas tundsitate siis hirmu?" küsin weidi imestanult.

„Miks seda ei pidanud tundma! Ega see nalja asi ole õösel sõidus olla, kui kõik teawad, et teid küüditakse. Ei oleks minagi tulnud, aga polnud midagi mõjuwat ette tuua äraütlemiseks, näe, teised ütlesid kõik ära, keegi julunud tulla; oleks päewal olnud, oleks kohe esimesest perest küüdimehe saanud, aga õösel kardawad. Kuid jumal tänatud, nüüd pole enam midagi karta. Weel wersta seitse ja pealegi kakkab walgemaks kiskuma," ja küüdimees tasandas hobuse jooksu.

Segased mõtted mõlguwad kiiresti

ajus. Hakkab wirwendama mingi udune aimdus.

„Aga kirwes?“ küsin katkestades waikuse.

„Kas leidsite selle?“ küsib küüdimees süüdlasena ja jätkab: „Mis oleks pidanud ma tegema, kui oleks tulnud meie kallale, millega end kaitsma? Teil on rewolwer, mul pidi igaks juhaks olema mingi asi ka kätte haarata; kirwest arwasin veel wähe olema, toin sellegi veel kodunt kaasa,“ ja küüdimees näitab suurt tupestatud pussi.

„Näe, nii olid siis asjad! ja mina ksrtsin teie poolt kallaletungi. Kirwe leidmine waid kinnitas veel nõrki kahtlustusi,“ kõnelen naerma hakates.

„Minu poolt“, ja küüdimehe hääles kõlas etteheide, „minu pärast wedage wõi kas kulda, ei mina seda puutu. Oleksin pidanud kohe teile oma kartusest kõnelema, aga ei tahtnud teid hirmutada. Kas näete?“ ja küüdimees pöörab end minu poole, „seda haawa. Selle sain Wenemaal elades ja korra wiinapoede rahakorjajaid küütides. Kuid nüüd on kõik hea; teie kahtlustasite küll mind ilmaaegu,“ ja küüdimees waatab etteheitwalt minule.

„Teie jälle kartsite asjatult kallalitungi,“ wastan talle naerdes, „kuid kõnelege, mis juhtus siis, kui saite tolle hirmsa haawa omale näkku.“

Küüdimees kõneles ning kõnes ei märganud, kuid möödusid kilomeetrid, ja ilm walgenes. Alles jutustuse lõpul silmame mustendawaid elamuid ning pärimisele wastab küüdimees, et need ongi P. wallamaja hooned.

Olles jõudnud kohale, keerab küüdimees kohe jälle minekule. Mu tähendusele, et puhaku wähe ja tulgu sisse sooja, wastab ta juba wankri liikudes.

„Küll teel olles puhkan! Teised kodu hirmul, kui peaksin liiga hiljaks jääma,“ olles seda öelnud, piitsutab hoost ning kaob peagi mu silmist lepiku warju.

Seistes wallamaja trepil hommikus ahtakeses walguses, ei suutnud huulilt tõrjuda naeratust, mõeldes üleelatud asjatuile hirmuwärinaile ja kahtlustusile . . .“

Rommel waikib, puhub suitsu pilwena suust, waatab kella, kohendades end istmel.

„Aga küüdimehe jutustus? Kuis sai tema selle haawa?“ pärib Mägi.

„Sellest teine kord, kui aega rohkem ja teil selle kuulamiseks huwi ei puudu. Täna juba aeg hiline, peame puhkusele ja kojuminekule mõtlema,“ sõnab Rommel tõustes.

Toimime ta eeskujul. Wäljas möllab endiselt kõle tuul. Sajab peenikest udu taolist wihma, pannes keha külmetama, sundides meid kiiremale kõnnakule.

Õitsengu ajal.

P. Grünfeldt.

Õilmetes lokendab rohumaa lai,
õitele tuuleõhk õrnalt teeb pai,
päike neil silitab õrnasti pead,
tasasti laulawad lillede read:
Elu, su ilust siin joobunud ma —
elu, kui ilus, kui õnnestaw sa!

Sammetipehmena tuhiseb tuul,
linnuka lõbuga lõõritab puul,
lõõritab õnnes ja armastushoos
üksi ja kallima linnuga koos:
Elu, su ilust siin joobunud ma —
elu, kui ilus, kui õnnestaw sa!

Aias on õitsemas põõsad ja puud,
päikest seal suudlewad õilmete suud,
mesilind kärvesti õites teeb tööd,
õieõhk õnnestab päewa ja ööd.
Õielaul kõlab, nii ilus on ta:
Elu, kui ilus, kui õnnestaw sa!

Minagi laulan ja lõõritan weel,
süda nii õnnelik, rõõmus mu meel.
Teistele rõõmu ma teha siin püüan,
endale aga ma laulan ja hüüan:
Elu, sind elades õnnelik ma — — —
elu, oh elu, kui lühike sa!

Kotkalend.

Daani kirjanik **Henrik Pontoppidan.**

See on lugu noorest kotkast, kelle paar poisinolki kollanokana leidsid ja wanasse õpetajamajja tõid, kus lahked inimesed ta wastu wõtsid ja teda armastama hakkasid, nii et nad hiljem temast enam lahkuda ei tahtnud. Nagu inetu pardipoeg muinasjutus kaswas ta siin prüäksuwate partide, kaagutavate kanade ja määgiwate lammaste keskel üles ja leidis oma ümbruse olewat nii mõnusa, et ta sirgus suureks ja laiaks, jah, nagu wana õpetajahärra ütles, „ene-sele isegi tubli kõhu ette kaswatas.“

Tema koht oli wanal plangul sealau-da kõrwal, kus ta armastas istuda ja silmas pidas, mil tüdruk köögist toidu-jätiseid wälja wiskas. Nii pea kui ta suurt Dorthet nägi, kargas ta alla prügitud õue ja läks kooberdades täidetud küna juurde, pool joostes, nagu seda jooksu kõik eetrikuninga lapsed maa peal liikudes armastawad.

Mõnikord, eriti tormistel päewadel wõi kui paha ilm tulemas oli, ärkas wan-gistatud taewapoja rinnas küll ehamää-rane igatsus, tume kojuihkamine. Siis istus ta küll poole päewa kaupa, nokk määrdinud rinnasulgedes, ilma liiguta-mata ja süüa tahtmata. Ja äkki ajas ta ka tiiwad nagu kaisutuseks laiali ja kar-gas kärmesti õhusse... Aga see oli alati waid lühike lend, sest ta tiywaot-sad olid lõigatud. Kui ta silmapilgu abi-tult oli lehwinud, kukkus ta maha, kus ta segaduses esiti mõne wäikse kõrwal-hüppe tegi ja siis, kael õieti ees, kusa-gile pimedasse, nurka jooksis ja enese sinna ära peitis, nagu oleks tal olnud häbi.

Nii oli ta paar aastat elanud, kui wana õpetaja haigeks jäi ja suri; ja sega-duses, mis see õpetajamajas sünnitas, unustati kuninglik lind tähelepanemata, lind, kes kodanlises keeles oli ristitud Klausiks. Tema kaaberdas nagu hari-likult õues teiste lindude keskel, alati rahulik, jah, peaaegu pelglik, kuna õpe-taja tütrede temale alati armastasid no-kale lüüa, kui ta kord wähemate lindu-de wastu tahtis wägiwalda tarwitada.

Kord aga, kui wärske lõunatuul kewadet ja soojust maale puhus, seisis ta äkki ülewal suure küüni katusel, ilma et isegi oleks teadnud, kuidas ta sinna üles oli saanud.

Ta oli nii tihti ärdalt oma plangul unistanud ja tulises wabaduseigatsuses oma tiiwad lennuks wälja sirutanud; aga selle asemel, et nagu muidu õue kuk-kuda, oli ta sellise hooga õhku tõusnud, et otse ehmudes kindlat jalgealust otsis.

Ja nüüd istus ta ülewal kõrgel küü-nikatuse harjal, ise ikka weel kohmetu sellest, mis sündinud. Weel ialgi enne polnud ta maailma nii kõrgest seisukor-rast näinud. Tuliselt pööras ta pea kord siia, kord sinna poole, kuni ta — taewasinast ja purjetawatest pilwedest wastupanematu jõuga külgetõmmatuna — tiiwad uuesti laiali laotas ja ennast kanda laskis — esiti ettewaaticult kat-sudes, siis ikka julgemini ja kindlamini —, mille peale ta äkki metsiku rõõmu-kisaga enese suures kaaes kõrgele õhku winnas. Ta tundis äkki, et ta oli kotkas.

Külad ja metsad ja päikesepaistesed järwed lib'sesid tema alt läbi. Ikka kõr-gemale tõusis ta üles selgesse taewasse, joobunud laiast horitsondist ja oma tiibade jõust.

Aga äkki ta peatas. Suur tühi ruum tema ümber tegi teda rahutuks, ja ta hakkas puhkepunkti otsima.

Õnnelikult jõudis ta ühe etteulatawa kalju äärele kõrgel oru kohal. Kuna ta aga siin weel pisut kohmetult õpetaja-maja ja küüni kõrget katust otsis, asus ta südamesse uus ehm. Üle täiesti wõõ-ra maa wahtisid ta silmad igale poole ringi. Ei wähematki tuntud punkti, ei wähematki warjupaika, nii kaugele kui silmad ulatasid nägema.

Tema kohal järgnes mägi mäele. Need olid järsud, paljad kaljuseinad, ilma ühegi kaitseta tormi eest. Ja kau-gel läänes lausa maa taga läks päew parajasti weriwerewate õhtupilwede taha looja ja need pilwed ennustasid paha ilma ning pimedat ööd.

Kohmetuse pigistaw tunne waldas noort kuningapoega seda enam, mida tihedamini kahwatudkollasel õhtuudud oru tema all oma hõlma matsid. Täitsa julguseta wahtis ta tarretultjärele wares-tele, kes kraaksudes temast mööda lendasid, koduteel olles oma pesade poole soojade inimelamute lähedal. Nokk rinnale wajutatud, tiiwad tihedalt koos, nii istus ta üksikult ja waikselt paljal, tummal kaljul.

Korraga kajas ta kohal õhus kohin. Walge rinnaga kotkanaine ringles ülewal loitwas õhtutaewas.

Tükikese aega istub „Klaus“ weel ettesirutatud kaelaga ja katsub kummalist nähtust seletada, äkki aga möödub kõik kõhklemine. Kohinal väljasirutatud tiibu laksutades tõuseb ta õhuse ja on lähemal hetkel ülewal teise juures.

Ja nüüd algab metsik jaht üle mägede... Kotkanaine ikka ees ja kõrgel õhus, Klaus pisut pikaldasemalt, raskesti lõotsudes tema kannul.

Warsti on nad ülewal kõrgel mägestikus. Weel paistab päike kõige kõrgematel tippudel, kuna nad hämarais õhtupilwis üle mäeharjade lendawad.

Klaus kuuleb oma all suurte metsade kohinat ja jõgede mürinat sügawates kuristikkudes.

Kas siis eelmine lind ei tahagi istuda? mõtleb Klaus, sest seletamatuid häält kuuldes on tal õudne tunne. Tal on waewalt weel õhku ja tiiwad on temal wäsinud ning rasked.

Aga teine tõuseb ikka kõrgemale ja sõuab ikka kaugemale üle punakalt-sinawate mäeharjade — meelitades, kutsudes.

Nad on jõudnud ääretu kiwikõrbe kohale, kus määratumad kaljurahnud üksteise peal lamawad, nagu mõne Baabeli torni rusud. Seal, äkki, awaneb väljawaade nende ees; kõrgel hulkwate pilwede kohal lehwib nagu unenäopilt igawate lumelatwade ülemine riik, määrdimata elu mustusest, ainult kotka ja suure waikuse kodumaa. Pääwapaiste wiimane helk kumab weel üle-

wal walgel lumel, selle taga tumesinine taewas täis rahulikke tähesilmi.

Ehmust halwatuna on Klaus lendu peatanud ja kaljule istunud. Külmas lõdisedes waatab ta walgele Surnumaa-le, suurtele lõhedele, mis nagu tigidad kassisilmad läbi pimeduse temale alla sirawad.

Ja jälle pöörawad ta mõtted härdalt tagasi kodu, mille ta on maha jätnud. Ta mõtleb soojale kohale plangul ja mugawale pardiiale, kus ta waikesed sõbrad nüüd istuwad ja magusasti magawad, pead tiwa all. Ta mõtleb waiketele ümmargustele pörsastele, kes nüüd hunnikus emarinnal puhkawad ja unustawad, mõtleb paksule Dorthele, kes köögist aurawa waagnaga tuleb, niipea kui kirikukell päikese on unest äratanud.

Ülewalt külmselgest õhust meelitab ikka weel kotkanaine. Klaus aga ajab tiiwad waikselt laiali ja asub salamahti koduteele, kust ta tulnud... esiti wiitades... ootawalt kaljult kaljule lennates... siis aga ikka kiiremini ja karsitumalt, aetuna hirmust, rahutusest, magusast igatsusest — koju — koju — koju!

Alles järgmisel hommikul jõudis ta oma mõtlematult lennult õpetajamajja tagasi. Mõne hetke lehwis ta peatudes oma lapsepõlwe armsa kodu kohal, nagu oleks ta tahtnud selgusele jõuda, kas kõik weel endist wiisi on.

Siis laskus ta pikkamisi alla.

Siis aga pidi teda õnnetus tabama. Sulane, kes teda juhuslikult märganud ja weel ei teadnud, et Klaus kadunud, oli ruttu püssi toonud ja puu taha luurele pugunud, arwates, et kotkas kanu tahab warastada.

Kõmatas pauk.

Nähti mõnda sulge õhus lendawat — ja kiwina kukkus surnud Klaus wirt-saloiku.

Ei aita see, et lind on puhanud kotkamunas, kui ta on suureks sirgunud pardiõues.

Naise saladus.

India kirjanik **Rabindranath Tagore.**

Naine ei ole oma olulikus osas mehele wõistlejaks. Ta on mehe täiendus. Ja midagi head ei saawutata, kui ta enese asetab igapäewase töö areenale, et seal mehega wõistelda aladel, mida mitte ei wajata ainult elu ilustamiseks.

Naisel on elus ülesanne, mida ei saa wõrrelda mehe tööga. Tema on wististi mehe kaastöeline, aga oleks hea, kui ta mees peaks, et kaastöö ei tähenda mitte teise tööd järele aimata. Oleks naine mehe wastaspool ja tema kohus oleks samu ülesandeid täita, siis oleks kogu elu midagi igawat, mida inimene pikapeale ei jaksaks wälja kannatada. Waimlikus maailmas peab naise inspiratsioon mehe alateadwuses see tegur olema, mis temas loowaid impulsse toetab ja neid sinna istutab. Naine on mehele hädatarwiline tema hingelise, tundelise ja waimlise tegewuse peaerutajana. Ainult sellepärast ei märka meie naise sinna küüniwat kaasmõju, et see alati mehe alateadwusse jääb.

Mees wajab enam liikumist ja tegutsemise wabadust. Naine wajab enam keskendust ja tundejõudu, sest tema naiselikkus täitub kiiremini armastusega ja tunnetega.

Mees on oma olulikus osas lõpmatuse poole püüdja. Naine püüab sihti saawutada keskendamise ja iseene rahuldamise läbi. Mehe iseloom ei näi küllalt selgesti märkawat, et naisel rikkalikumad loomulikud anded on. Mees maksab looduse anded suuremalt osalt tagasi, tohib neist siis vähem lugu pidada kui naine. Buddha impulsid, näiteks, mis tal wõimaldasid naisest lõpmatuse pärast loobuda, wõiwad kuuluda waid mehele. Gopa, tema naine, ei jaksanud aru saada, mispärast Buddha temast sellise sihi pärast loobus, sest et ta ju naine oli.

On naisi, kelle loomus ennem mehele sarnaneb, nagu on mehi, kelle loomus ilmutab enam naiselikkust kui mehelikkust. Aga kumbki neist pole oma soo tõsine esindaja.

Armastus pole mehelegi tähtsusetu.

Kuna aga tunded naisele on elu selgrooks, on nad mehele lihtsalt suureks walguseks ta eluteel.

Hiljuti jutustati mulle ühest daamist, kes seisis kõrgel seltskondlikul seisukohal ja oma mehe juurest kellegi teisega plehku pani. See on neis ringkondades, kus ta liikunud, tema ots. Ärwa mised tema teguwiisi asjus läksid lahku. Ühed tõendasid, et ta teisiti ei oleks wõinud talitada, kuna naine, kui ta kedagi tõesti armastab, mitte ei wiivita kõike sinna paika wiskamast, ja et naise mõttekäik allub ta armastusele. Teised jälle ütlewad, need tõendused naise suhtes olla liig laialdased, õieti liialdatud. Mina annan õiguse esimestele ja leian põhjuse, miks naine enam wõib anda kui mees temalt nõuab, selles, et naine armastust enam wajab kui mees. Kui naine tõesti armastab, siis mõjub tema armastus otse elementaarselt ta intensiteedis ja otsustamises. See läheb nii kaugele, et ta oma armsamale kõik wõib ohwerdada.

Kui mehe armastus temalt tõsise töö suhtes suuri ohwreid nõuab, siis ei leia ta armastust selles, mis ta ohwerdab, küllalt tasuwa olewat. Wäljaarwatud muidugi kui mees naiselik on. Ma usun waewalt, et mees iial wõks ohwerdada oma kohused ja wastutuse ainsale armastusele.

Mina ei oska meest teisiti kujutleda, kui lõpmatuse põhimõttelist otsijat ja leidurit, olgu selle nimi Jumal, filosoofia, mammon wõi kunst. Ei mingisugused kogemused, olgu nad kui suured tahes, ei suuda tama tungi lõpmatusele tagasi hoida. Ikka jälle uuesti hüppab ta tundmatusse. Armastus on temale suur läbielamus, ilus unelm, aga ainult nende lõpmatussetungide kõrwal.

Usub mees, et ta wõib kogu oma olekuga armastada, siis on see mööduw pimedus wõi liig julge tõendus. Ei jää temale iial tulemata looduse kättemaks.

Wõetakse mehelt ruum, õhk ja need asjad, siis muutub ta härdaks, kuigi ta esialgul selle wastast tõendab. Naine selle wastu on olewus, kes rahul on,

kui ta wõib omaks nimetada üheainsa puu, mille ümber ta wõib joosta ja mida ta wõib rinnale suruda.

Ükski mees, kes oma elu peale armastuse pärast käega löönud, ei wõi tõendada, et armastus temale kõik on tasunud. Aga naine wõib seda tõendada. Juhustel, mil mees on ohwerdaw pool, leiab ta, et on wahetusega sisse kukkunud, ka kui naine temale kõik oma armastuse ohwerdas. See tuleb sellest, et naine mehele ta ohwri hinda iial ei suuda tasuda.

Mees, eriti loow mees, peab armastusekogemused alati ostma suure waluga ja suurte loobumistega. Tema loow osa õitseb armastuse annete wa-

ral; müsteeriumi eesriie kerkib armastuse maagilise puudutamise tagajärjel.

Kuni me armastusele midagi ei ohwerda ja ta ainult sobiwuse waral meie olewuse osaks saab, ei teki raskusi. Aga tihti on juba see sobiwus walus ja see walu on hind, mis tema eest anname. Aga tõsi küll, see on magus walu. Kuni me armastuse eest pole mingisugnst tasu maksnud, jääb ta ainult sõnaks, pildiks, sõnakõlksuks ja ei saa iial meie osaks, sest et me wastu ei taha wõtta, mis meile lihtsalt antakse. Meie peame armastuse ära teenima, peame ta lõikama, peame walmis olema tema eest oma elu andma.

Timukas.

Austria kirjanik **Ernst Köhler.**

Süngel, wihmaselkülmal nowembri-päewal aastal 1635 nähti üht ratsanikku kiiresti Rueili küla poole ratsutawat, mis seisab Malmaisoni lossi pargi ääres. Külakõrtsi ette jõudes kargas mees sadulast maha ja andis kõrtsimehele käsu temale lõunasööki walmistada.

Kuna ta wõõrastetoas sööki ootas, kuulis ta, kuidas keegi wõõras kojast kõrtsinaiselt küsis, kas ta süüa ei saaks. Ootaja awas ukse ja palus wõõrast tema seltsis süüa, mis kutse ka tänulikult wastu wõeti. Mehed jõudsid warsti kokkuleppele, et kumbki poole maksab, ja kuna nad nii jutu peale said, küsis esimene, mis mehel küll siin ümbruses tegemist olla.

„Tulen Rochellest. . . .“

„Nii kaugelt? Mis asi toob Teid siia?“

„Sain kardinalilt kutse Malmaisoni lossi tulla. . . .“

„Mis, kardinalilt?“ küsis teine ehmu-des. „On Teil tema eminentsiiga olnud mingisugune tüli?“

„Mitte sugugi. Mind kutsuti siia järgmise asja pärast: Rochelle'is awaldati mõniaeg tagasi ilma nimeta kirjutus, milles kardinali isikule kallale kiputi. Osutati, nagu oleks tema eminentsi ja mademoiselle Marion de Lorme wahel mingisugune intiimwahekord, ja keegi, kes minule paha soowib, näib kardina-

lile oewat teatanud, nagu oleksin mina selle traktaadi kirjutaja. Nüüd loodan ma tema eminentsiile meie tänase kokkusaamise puhul põhjalikult selgeks teha wõiwat, et minul selle asjaga vähematki ühendust ei ole, sest mina ei ole oma kogu eluajal weel ainustki rida lasknud trükkida. Ja nii arwan ma, et asi warsti selgub ja kardinal minu wastu sama lahkeks jääb kui ta seni on olnud.“

Teine oli tema juttu tähelepanelikult kuulunud, teda selle juures kaastundlikult silmitsedes.

„Ja mil tunnil peate Teie lossi ilmuma?“

„Kell wiis õhtul.“

„Mu härra,“ ütles teine tõsiselt, „tänage Jumalat, et olete minuga kokku saanud. Sest tema eminentsi on ka minu lossi käskinud tulla ja nimelt tund aega pärast Teid, kell kuus õhtul. Ja kas teate, kes ma olen?“

„Kust wõiksin ma Teid tunda? Ma pole Teid weel iial näinud.“

„Minu kodanline nimi ei puutu asjasse. Aga kes mind tunneb, nimetab mind — Malmaisoni timukaks!“

Rochelle kodaniku suust tuleb ehmatusehüüe.

„Ja Teid on tund aega pärast mind lossi kutsutud?“

Timukas noogutas pead.

„Usun, minult oodatakse, et ma teie pea maha raiun. Aga kuulge; kui kardinal tahab kellelegi oma salawiha kätte maksta — süütusetõendustest tema ei hooli —, siis tellitakse minu lossi. Aga mistarwis pean ma Teile enesest jutustama. Tahan Teile näidata teed pääsmisele, sest ma tunnen, minu käe läbi on juba hulk süütuid langenud. Tulge minu seltsis õue, et võiksimme eksitamult rääkida.“

Pooluimasena järgnes temale Rochelle kodanik.

Ja timukas jutustas nüüd tasakesi:

„Kas näete seal maja keskpaigas tornikest võrestatud aknaga? Seal tehakse otsus, mille mina pean teostama. On keegi surma mõistetud, siis saadan mina otsuse samas ruumis täide; läbi kukkuwa luugi langeb surnukeha auku, mis on täidetud kustutatud lubjaga. Mina loodan Teid nüüd järgmisel kombel päästa: Kui Teie näete tunni aja pärast selle akna taga tuld wilkuwat, siis olin ma kellegi teise jaoks kutsutud ja Teie võite rahulikult ilmuda kardinali juurde. Sest mina toimetan oma kurba ametit waid kord päewas — ja järgmiseks päewaks seal juba tapaohwrit ei hoita. Jääb aga aknatagune pimedaks,

siis tähendab see, et ma määratud teie jaoks. Sel puhul ärge kaotage hetketki, waid katsuge põgeneda — õõ pimedus on Teile soodus — ja jääge warju.“

„Kuigi ma olen süütu?“

„Kardinali kohtu ees süütuid ei ole. Tehke minu nõu järele!“

Timukas tõrjus teise tänuawldused tagasi ja ei wõtnud ka pakutud raha wastu.

„Mulle makstakse mu kurwa töö eest isegi rikkalikult. Oodake tund aega, ja kui Te tuld ei näe, siis põgenege nii ruttu kui wõimalk!“

— — —

Tund hirmsamat ootust möödus. Ja kui tuli ei imunud, andis Rochelle kodanik oma hobusele täis õudu kannukseid ning jõudis järgmisel päewal Roueni sadamalinna, kust ta Inglismaale põgenes. Mõni aeg hiljem teatas temale ühe ustawa sõbra kiri, et kardinal tema pea eest sada kuldtükki tasu määranud.

Alles pärast kardinali surma tuli Rochelle kodanik jälle kodumaale tagasi, südames tänulik selle õudsemehe wastu, kes tema elu päästnud.

Kiigelaulud.

H. Wühner.

*Seal, kus põllud wiljakad,
Seisab kena talu.
Kiigelaulud kajawad
Läbi kasesalu.*

*Kännul istub rändaja,
Kuuleb laulukaja —
Siin on mööda saatnud ta
Oma noorusaja.*

*Nüüd tal silmis pisarad —
Tunnen tema walu. — —
Kiigelaulud kajawad
Läbi kasesalu.*

Mees Montevideos.

Inglise kirjaniku T. C. Bridges'i romaan.

10

30.

Sünge päev.

Ufsehoitja Wesley oli oma tunnistuse annud, härra Atherton, ta ise advokaat, oli rääkinud sõnadest, mis ta tol ööl oma ruumide all korteris kuulnud. Kepp oli ette näidatud. Härra Cleave, arst Kingsstreetilt, oli kõnelenud furma põhjustest, nimetades tõstiasjana, Tudori pealuu olla olnud nii õhuke, et lüök, mis teist inimest oleks ainult uimastanud, teda pidi surmama.

Siis oli Bassett ette kutsutud. Kui ta tunnistaja kohale astus, silmitses Peeter teda teravasti. Mees oli jälle nagu nunafoorest wälja tulnud ja awaldas oma suurusega ja tõmmu, kurwameelse ilmega nii kuulajaskonna kui kohtu poole silmanähtawat mõju.

Rahulikult andis ta wande ja näis sama olemat kui kohtunik.

„Olin kuriteoõhtul wälja läinud,“ algas ta sügawa häälega „Pisut aega pärast pool kahetsat lahkusin ma korterist ja sõitsin ühe oma sõbra, härra Sartori, juurde, kuhu ma umbes kella kaheteistkümneni jäin. Tullis koju, leidsin ma sir Tudor Carri põrandalt lamamast. Ta oli surmud ja tema kõrwal seisis kepp, mida siin nägite.“

Kutsusin wiibimata Wesley ja saatsin ta arsti järele. Arst tõestas minu otsuse ja ütles, et sir Tudor Carr juba vähemalt kaks või kolm tundi surmud olla. Siis mainis Wesley tõstiasja, et pisut aega pärast kella kahetsat keegi härra sir Tudor Carri järele küsinud, ja rääkis ka tülit. Aga teie olete ju minu tunnistust kuulnud, sellepärast ei waja see kordamist. See on, arwan ma, kõik, mis mul on ütelda.“

Ta astus kõrwale ja ilmus Dazar Sartori, kes sõbra tunnistust tõendas.

„Shylok on jälle ellu ärganud,“ kuulis Peeter kedagi läbitungiva häälega sofistawat. Peeter ise waatas suure humiga sellele ebahariliku wäljumisega mehele, aga Sartori ülekuulamine kestis waid mõne minuti, siis astus jälle Bassett ette, et enesele riistkõsimusi lasta esitada.

Colburne soovis teada, mispärast ta Tudor Carri feltsi elama asunud.

„Olin tema isa sõber,“ wastas Bassett täieliku rahuga. „Härra Dawis Carr elas Montevideos teise nime all. Mina olin tema asemil ja ajasin kõiki ta äriasju; ainult selle-

läbi, et kõik ta paberid oma kätte sain, leidsin ma ta dige nime ja sugukonna. Siis astusin sammu, et ta poeg kõik digused omandaks. Sir Tudor Carr oli nii kehalikult kui ka waimliselt pisut nõrk. Tema wajas alalisi rawi ja feltimehelikkust, mida ma talle siis ka kõige pamat mõmisti mööda jagasin.“

„Teie ajasite kõiki ta rahaasju?“ küsis Colburne edasi.

„Ja muidugi. Aga mitte midagi enne temalt küsimata.“

„Ja elasite tema kulul?“

„Muidugi, ka see wastab tõele. Aga mina usun, et iga tööline oma palka wäärrib. Olen oma elukutsest Montevideos loobunud, et täiesti anduda sir Tudor Carrile.“

Colburne esitas veel teisi küsimusi, millele Bassett aga kohe wiisakalt wiivitamata wastas. Sügawamale ja sügawamale langesid Peetri lootused. Iga ütlemisega, mis Bassett ütles, näisid ta shansid wähenemat. Nii tark kui Colburne oli, Bassett oli talle paras wastane. Tial ei kohmetanud ta minutikski ega sattunud wastoludeesse.

Wiimaks tuli Peeter kohtulaua ette. Esiti oli Colburne soovitud, et Peetri lugu mitte esile ei toodaks.

Aga kuna mõimatu oli midagi Basseti wastu esile tuua, siis otsustas ta kää põhimõtte järele: „ausus rüüsi kõige kauemini.“

Peeter oli ülinärwiline. Aga kui ta tunnistas, et ta kahetsajada naela omale mõtnud, tundis ta ise, kuidas talle häbipuna palgesse tõusis. Talle sai teatavaks, kui kahjuline see tunnistus tema asjadele wõis olla.

Weel pahemaks muutus asi, kui ta rääkis kohtamisest Bassetiga Germynstreetil. Colburne oli teda hoiatanud mitte rääkida on: a kahtlusest, et Holt ja Bassett üks ja sama isik on, ja see poolik kirjeldus tegi kõik see wahejuhtumise läbi- paistwaks ja weendumisetuks.

Laewale tassimine Beasley läbi oli kerge jutustada, kuid raske oli tõestada, et sellega midagi tegemist oli Bassettil. Ja juba see tõstas, et ta enese hiljem Brackenhurstis maha matnud, ei toonud ta olukorrale ka mitte kergendust. Digest põhjusest ei wõinud ta rääkida, ja nii kõlas see müüd, nagu oleks ta ainult äratundmiste kartnud.

Kõrge kohus ei wiivitanud siis ka Peetrile riistkõsimusi ette ladumast. Peeter tundis, et ta

seisuford meeleheitlikumaks muutus. Lõua eest lahkudes maatas ta Joyce poole ja kohtas tema hirmupilku weretust näost. Ka Colburne istus, huuled kõvasti koos. Silmanähtavalt polnud temagi rahul.

Tuli widewit ja tuled süüdati. Oht kohtusaalis oli paks ja raske. Peeter tundis enese olewat nagu pekstud. Kui teda mõte Joycele ei oleks jalgul hoidnud, maewalt oleks ta weel sellest hoolinud, mis ta ümber sündis.

Colburne tõusis nüüd kaitsekõnet pidama. Kuigi ta kõneles suurepäraselt, kuulas Peeter teda ometi maewalt. Tal oli weendumus, et see kõik nüüd oli kasutu ja et kohus juba oma otfuse oli teinud. Tunnistajate tunnistused olid nii raskekaalulised, et ta pidi süüdlaseks tunnistatama. Kui Bassett Tudorit polnud tapnud, kes muu seda siis küll teinud võis olla, kui Peeter ise? Ja kuidas võis Bassett süüdlane olla, kui ta kohal ei olnud wiibinud?

Colburne jõudis lõpule ja profurör samuti.

Selle härra arust polnud majalik tõsiasi, mis Peetri vastu kõnelesid, kokku võtta. Need olid nii selged.

Viimaks mõõdus seegi ja juba peakohtuniki hakkas tõestusi weel kord kokku võtma. Maewalt oli ta tõjuna sõnu saanud väljendada, kui kohtutoas tekkis liikumus. Üks kohtuteener tungis ette poole, peakohtunik peatas ja kuulatas, mida teener temale sõnistas. Ta otjaesine läks kipra.

"See ei wasta protsessi formaliteedile," kuulis Peeter teda ütlemat. "Kuid neil asjaoludel . . ."

Ta tõstis häält.

"Mu härrad, praegu on süia jõudnud üks uus tunnistaja. See on härra Jasper Lovell, kes seletab, et sel tähtsaid asju on teatada. Kuigi see kohtuforma vastu käib, panen ma ette, oma kõrge sõbra härra Rankini nõusolekul, teda üle kuulata."

Peetri süda hakkas kõvasti pöõsuma. Ta heitis pilgu Joycele ja nägi, kuidas sellegi armas nägu heledaks muutus. Lähemal hetkel astus Jasper, nagu päämitanud ja kitsas, aga pilk julge nagu alati, kohtulaua ette.

Peaegu nagu unes kuulis ta teda ütlemat, et ta otseteed Montevideoist tulewat, aga paha ilma tagajärjel alles kell kaksteistkümmend Southa mptoni jõudnud.

Ta seletas, temal olla selleks tõestusi, et Bassett warem sir Anthony teener olnud, kuna isandat warastanud ja selle eest majast wälja wisatud.

"Tema õige nimi," ütles ta, "ei ole Bassett, waid on Molešco. Tema isa oli ameeriklane, Hispaaniast pärit, tema ema inglanna."

"Siin on mul selleks tõestused," jattas ta ja näitas dokumentide kimpu, "et see, mis ütlen, puhast tõde on. Üksna juhuslikult sai ta härra Davis Carriga kokku, kes wäikeses San Sebastiano liinas peaja juhtumemise suri. Bassett otfis ta paberid läbi ja nägi kohe, et tal siin võimalus oli oma kättemaksujänu kustutada ja ühtlasi head äri teha. Ta ootas ainult, kuni Davis Carr suri ja tõi ta poja Inglismaale. Ja kui talle selgetks sai, et sir Anthony tema wististi ära tunneb, siis tappis ta tema ära."

Raugemale ta ei saanud. Kohtunik kaitkestas ta kõne.

"On Teil selle tõjise süüdistuse jaoks tõestusi?" küsis ta.

Sügam waitus walitses kohtusaalis. Kõigi silmad wiibisid põnewalt Jasperil.

"Ja muidugi, mul on kaapas tunnistaja, kes, kui ta ka just mitte tapmise juures polnud, igatahes ühes kõrwalruumis wiibis, kui tapmine teostati."

"Dooge ta ette," käskis kohtunik.

Ja mõni filmapill hiljem tuli sir Anthony teener Scrutton kahe mehe saatel jaali. Tema oli nii nõrk, et üksi käia ei jõudnud; ta pergamendifarwa nägu ja klaasitud silmad olid ilme tõestus, et ta kadunud inimene oli.

Ta tõsteti tunnistajatepingile.

Raastundlikult filmitfes teda kohtunik.

"Härra Lovell ütleb, et Teie olete olnud Ringstreetil ühes kõrwalruumis, kui sir Anthony Carr tapeti," ütles ta sõbralikult. "Kas tahate meile ütelda, et asi nii oli?"

"Ja muidugi, ekstjellents," wastas Scrutton peene, haige häälega. "Olen, nagu isegi näete, teadlik, et warsti süren, ja tahaksin enne weel tõtt tunnistada. Olin sir Anthony teener. Mõni päew enne tema surma kohtas mind see mees, keda Bassetti nime all tuntakse, mind tänawal. Ta kutsus minu enesega kõrtsi ja me saime sõbraks. Siis jutustas ta mulle, et härra Tudor Carr olla õige pärija ja näitas mulle selle tõestuseks kohe ka pabereid. Aga ta ütles, et ta weel üht teist paberit wajakawat, mis sir Anthony korteris olla. Pakkus mulle wiiskümmendnaela, kui selle temale kätte aitan, ja lubas mulle weel hea koha. Mina mõistsin, et, kui sir Anthony tiitli ja raha kaotab, ma siis täitsa waranduseta olen, ja nii järgnes siis, et temaga nõusse lõin.

Et mingisugust kahtlust ei tekiks, sain ma kloroformeeritult ja seotult pörandale jäetud."

Ta peatas ja tõmbas hinge, kohtuteener andis talle wett juua. Ta jõi ja jattas siis:

"Tol õhtul umbes kella kaheksa ajal tuli

Basfett ja mina lastsin ta jisse. Ta tõi veel ühe teise mehe kaasa, kes oli sama fuur ja lai kui tema, aga mina ei mõinud nende nägusid näha, sest et neil maskid ees olid. Teine mees ei rääkinud sõnagi, aga Basfetti tundsin ma häälest ära. Nad sidusid mu kinni ja kloroformeerisid; mis ma järgnevalt nägin, oli, et politseiarst minu kohale kummardas ja tema kõrval seisis härra Peeter Carr ja politseiinspektor.

Jälle peatas ta. Siis tõstis ta oma parema käe:

„Issanda Jumala ees tunnistan ma, et ma ei teadnud, et nad mõrtsukatööd kavatsesid.“

„Ja hiljem?“ küsis kohtunik.

Hiljem andis mulle Basfett laewapileti Lõuna-Ameerikasse ja ütles, et mul parem on välismaal elada, sest kui ma enmast siin Inglismaal näitawat, saawat ma wististi kümme aastat sunnitööd.“

Kohtunik kummardas politseiohwitseri poole ja fosistas talle midagi kõrwa.

Ohwitser noogutas pead.

„Tunnistaja Basfett on kohtust juba lahkunud, eksellent,“ ütles ta waljusti.

„Siis ande tema wangistamisefks filmapilt kätte,“ otsustas kohtunik.

31.

Päite paistab jälle.

Lagedas, wäikeses kongis hoidsid Peeter ja Joyce üksteise ümbert kõwasti kinni.

„Oh Peeter,“ fosistas Joyce. „Sa minu armsam. Mii oled sa siis wiimisel hetkel ometi veel pääsnud!“

Peeter jaksas waewalt rääkida. Põnewus oli suurem olnud kui ta esialgul arwanud. Ta hoidis Joyce ümbert kinni ja suudles teda ifka ja ifka jälle.

Äkki koputati uksele ja ruttu käwasid nad üksteisest eemale.

„Hea küll, lapsed,“ ütles Jasperi hää.

„Tulen teile woid teatama, et tema jälil olen.“

„Kelle jälil?“ küsis Joyce.

„Basfetti jälil muidugi. Usun, ta on ruttu läinud Carrs Holti, et seal ruttu oma warandusi kofku panna. Seepärast ärge minupärast mureksege. Colburne tuleh ta kohale ja üks politseiinspektor on ka juba teel. Pole aega. Nägemiseni.“

„Kui ometi mina ka kaasa tohiksin minna,“ ohkas Peeter.

Joyce pani oma käe ta käewarrele.

„Olen rõõmus, et sa ei saa, Peeter. Sina oled nüüd küllalt juba ringi kolenud.“

Peeter tõmbas ta oma kõrwale toolile.

„Jasper on suurepärane inimene, ütles ta. „Juba sellepäraast on wajalik, et mu naisefks wõtad, et sa ta oma naisewennaks saaksid,“ wastas Joyce uuesti ärkawa wana rõõmsufega.

Peeter naeris ja jäi siis jälle waitseks.

„Ja ometi, sellest ei saa ma ifka veel aru,“ ütles ta mõtlifult. „Olen ifka veel meendunud, et Basfett sunnitööline on. Aga kes oli see mees, kes Tudori üle mere siia tõi?“

„Ja see mees, kes Basfettil mõrtsukatöö juures abiliseks oli?“ jatkas Joyce. „Scrutton ütles ju, et tal teine mees veel abiliseks oli.“

Peeter raputas pead.

„Beame ootama Jasperit, ehk oskab tema meile seda seletada. Loodan ainult, et ta Basfetti veel kätte saab. Kui tal see enam ei õnnestul“

Peetri filmad wiibisid Joyce näol ja ta peatas äffi. Talle sai selgeks, et kui Basfettit ei tabatud, tema ifkagi veel kõigest kahtlusest waba ei olnud.

Nad kõnelesid veel küfi aega, siis tuli Anna Lastselles Joycele järele. Kõigest rahutusest hoolimata magas Peeter hästi.

Järgmisel hommikul oli ta waewalt riie- tumud, kui talle juba telegramm toodi:

„Sain ta kätte. Kõik on selge, oota mind kell kaksteistkümmend. Jasper.“

Lähemad neli tundi ei tahtnudki lõppeda. Aga Jasper tuli täpselt ja tõi Joyce kaasa.

„Tulin autos ja töin ta kofe kaasa,“ seletas Jasper lühidalt. „Pea püsti, Peeter, ja ära ole nii norus. Täna õhtul saab sa wabaks.“

„Aga Basfett, kus on Basfett?“ küsis Peeter.

„Sellest tahan ma rääkida,“ wastas Jasper.

„Jgatahes lamab ta keha Carrs Holtis ühes kõrwalmajas.“

„Surnud?“ hüüdis Peeter.

„Dige Juudasefurma leidis ta ja samuti ta sõber — pean ütleva kaaslane — Lazar Sartori. Leidsime nad töötoa pörandalt lamamast. Basfettil olid kuulid kopfus, Sartoril nuga küljelunde wahel. Õnneks jõudsim sinna veel parajasti kuulma, mis tal enne furma ütelda oli.“

Peeter waatas temale tarretult otja ja Joycegi peatus.

„Sartori oli kõige pabe põhjus,“ ütles ta.

„Tema andis raha, et Basfett, õigemini Juan Molesco Tudori Inglismaale wõis tuua. Mõnusest saadik awaldas ta Molescole määrawat mõju. Ja samuti selle wennale.“

„Ta wennale?“ küsis Peeter.

„Jah, ja selles seisidki kõik rasfused ja segadused. Minagi seisin siin mõistatusse ees, kuni Sartori tunnustust wõisin kuulda. Juan Molescol

on kassikwend, nimega Pedro. Need olid täpselt ühesugused, nii et neid maewalt üksteisest võidi lahutada. Juanil oli hele pea. Pedrol puudus kehajõud. Juan oma terava mõistusega rõõvis sinu onu ja pääses. See oli aastat kahetsa tagasi, kui sina, Peeter, alles koolis käisid. Pedro oli tookord ahjukütja aurikul. Umbes kaheks aastat tagasi tappis ta ühe teise ahjukütja ja talle määrati kümme aastat summitööd Dartmooris. Selle mehega mõitlesid ja tal udusel õhtul, Peeter. Kas hakkad nüüd juba aimama?"

Peeter noogutas. Ta filmad särasid kui palamikus.

"Ja kes oli mõrtsukas?" küsis ta ruttu.

"Pedro mõlemal puhul. Wähemalt wandus Sartori, et Pedro sinu onu tapnud ja tema kindlasti mõib oletada, et ta ka Tudori tappis. Tema oli tol õhtul wenna magamistoas peidus. Juan pidi wist teadma, et ja sinna tuleb, ja valmistas enne majast lahkumist kõegi jaoks. Ta tahtis Tudorit kõrvaldada, sest et ta tema nüüd oli täiesti ära kasutanud."

Peeter tõmbas sügawasti hinge.

"See nurjatu," hüüdis Joyce. "Ah kui hea meel mul on, et ta on surmud!"

"See on meile kõigile hea," ütles Jasper kuimalt.

Ukki tõstis Peeter pea.

"Ühesti aga ei saa ma weelgi aru. Miski läksid need mehed, Sartori ja Juan Moleseco, üksteise kallale?"

"Wäga lihtne," wastas Jasper. "Juan mängis kahe otsaga mängu. Kõik, mis ta sai,

oli ta enesele kõrwale pannud rahas ja tšhefides. Kui ta mind nägi kohtusaali ilmumast, teadis ta, et mäng kaotatud, ja ta ruttas ilma Sartorile ütlemata Carrs Holti. Sartori aga oli teda wälwanud, järgis talle ja sai ta ka weel kätte."

"Ja nüüd," jutustas ta, "on maid weel waja Pedro kinni wõtta. Kuna ta isiku tunnuseid igas sadamas tuttawaks on tehtud, ei tarwitse ma ta wangistamist kaua oodata. Hiljemalt kahetümne tunni jooksul on ta politsei pihus. Ja siis . . ."

Wali koputamine katkestas ta jutu. Silma wastust ootamata tuli Colburne tuppa.

"Du käes," ütles ta lühidalt, ja nüüd särasid temagi unised filmad.

"Pedro?" küsis Peeter.

"Jah. Ta istub Southamptoni wanglas. Soowin Teile südamest õnne, härra Carr. Sir Peeter pean nüüd küll ütlima."

Ta naeratas ja pööras minema.

Jasper kargas temale omase taktitundega jalule ja järgnes talle.

"Tahaksin heameelega kõik teada," ütles ta, "ja tulen Teiega ühes, härra Colburne."

Uks läks tema taga kinni.

Peeter ja Joyce olid kahelsti. Silmapilgu walitses waitus, siis seisis Peeter Joyce ees.

"Joyce," ütles ta. "Kõik mõlgnen ma ainult sulle ja Jasperile. Nüüd hakkab ma oma mõlga tasuma."

Ta kummardas ja tõstis Joyce kae oma huultele.

(Sõpp.)

Mai.

H. Käger.

*Käes jälle on mahe ja meelitarw mai,
Ta tuli nii targu ja tasa.
Ta ilu- ja rõõmukülw awar ja lai,
Kõik kutsub nüüd hõiskele kaasa.*

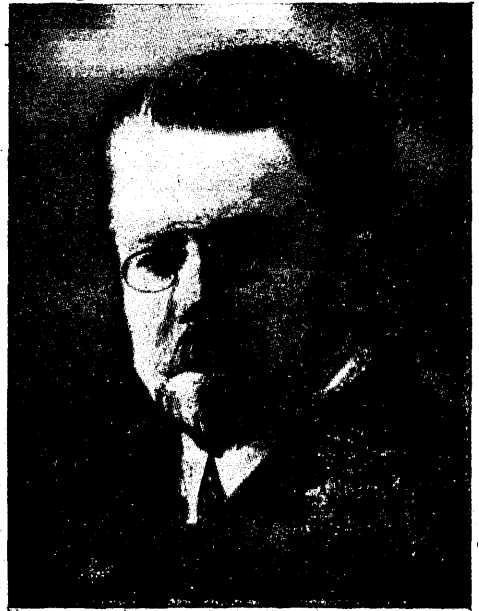
*Mai õues. Sest arwage aken ja uks
Ja südamed laiali lahti.
Kes jätab nüüd südame suletuks,
Wõib kurbuses kaua weel wahti.*

*Ka minagi, kortsus ning koltunud näol,
Mis miski mai enam ei silu,
Käin kohmakalt kaasa weel kewade peol—
Mu hinges on siiski ta ilu.*

Wladyslaw Reymont.

Poola kuulsaim kirjanik, Sündis 1868 a., suri 1925. a. Nobeli auhinna laureaät. Kuulub realistlikku kooli. Ta kirjanduslik looming areneb väga mitmes suunas. Nobeli auhinna tõi kirjanikule „Talupojad,“ kujutus poola talurahwa elust. Teos sai waimustatud kriitika osaliseks. „Wampiir“ on pühendatud okkultistlikuile õpetusile. Kujutused on salapäraseis elawais wärwes. „1794. aastal“ on ajalooline romaan kolmes osas: näitab poola rahwa meelegeitlikku wõistlust surwega, mis tahtis lõpetada Poola iseseiswuse. Selles teoses ei idealiseeri kirjanik, waid näitab, kuidas mõtleb enda healekust ja eelistab perekonnahuwisid terwe maa omast osa aadliseisusest.

Wladyslaw Reymont esitab enese teostes poola rahwa hinge wäljendusi mitmelt waatekohalt, waadeldes talupoegi, aadliseisust, tööstureid. Kõikide kihtide juures leidub suur isamaarmastus. W. Reymont on apostlik rahu-likule, wiljakale talutööle ja wankumatule kangelasmeelsusele, mis ohwerdab kõik tõsise inimese wäärtuslikule eesrärigile.

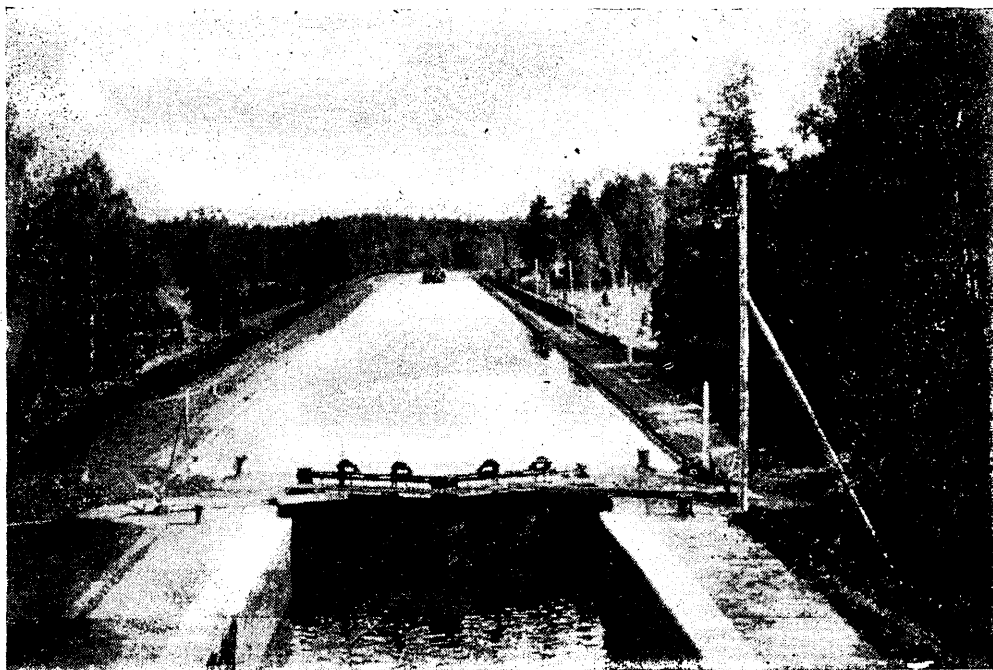
W. Reymont.

G. Roth.

Enne äikest.

Soomõe maastik. Saima kanal.

Eesti [maastik. Peipsi kallas.

Tõtt ja nalja.

Eluaegne õri.

Rikastunud linnamees on endale maale mõisa ostnud ja teeb ise lihtsas riietuses aiatööd. Kord hakkas temaga keegi wõõras daam aiawärawa juures juttu ajama ja küsis, kui kaua ta juba sakste juures teenib.

„Wähemalt 70. aastat,“ oli wastus.

„Kas makstakse head palka?“

„Jatkub parajasti eluülespijamiseks.“

„Oo, siis tulge parem minu teenistusse,“ ütles daam, „siis saate parema palga.“

„See ei lähe,“ tõrjus mees. „Olen proua Siimoniga eluaegse lepingu teinud.“

„Selline leping pole maksew,“ arwas daam, „sest see oleks ju pärisorjus.“

„Kõik oleneb sellest, kuidas sellele waadatakse,“ wastas mees naeratades. „Mina olen ju proua Siimoni mees.“

Teraw.

Kaks kaupmeest olid kõige paremad sõbrad. Kord üksteist jälle kohates ütles neist üks:

„On olemas vähemalt sada teed, kuidas raha saab teenida.“

„Aga ainult üks aus tee,“ arwab teine.

„Ja milline see on?“

„Arwasin juba, et Teie seda ei tunne.“

Sõlm.

Lappan kaotanud taskurätiku. On sellepärast wäga kurb.

„Noh, rätiku pärast ma ju kurb ei olekski,“ tähendab Lappan meeleheitlikult, „aga ma olin rätiku sisse sõlme teinud, ja nüüd ei mäleta ma enam, mis tähtis asi see oli.“

Ettepanek.

„Minu naisel on alati kõha. Kas sellest siis kuidagi lahti ei saaks?“

„Muidugi saab; laske enda lahutada!“

Hajameelsus.

Professori perekonna lapsetüdruk tuleb tühja lapsewankriga nuttes tagasi.

„Härra professor, kaotasin teel lapse!“

Professor: „Nii. Selle arwab minu proua Teie palgast maha.“

Hirmus ähwardus.

Proua: „Näib, et Teie lapsi ei oska rahustada, Alma; tooge nad kord minu juurde — ma laulan neile midagi.“

Alma: „Sellega ähwardasin ma neid ka juba, armuline proua!“

Küsimus.

Õpetaja jutustab lastele loomislugu: „Siis ütles armas Jumal maale: Selle karistuseks pead sa nüüdsest peal kõhu peale roomama!“

Uudishimulik Karlikene küsib uudishimulikult:

„Mille peal roomas ta siis enne?“

Moodne.

A. (tuttawale): „Miks lasete enesele täishabeme kaswada?“

B.: „Siis saawad nii mehed minu ja mu naise wahel kergemini wahet teha.“

Lähemas „Romaani“ numbris hakkab ilmuma uus romaan:

„Maailma äärel.“

See kuulsa Kanaada kirjaniku ning kirjeldaja **James Oliver Curwoodi** kütkestaw romaan kirjeldab meile olukorda Alaskas, Põhja-Ameerika Ühisriikide põhjapoolsemas osariigis. Ühe wäljakurnaja ameerika miljonäri wõitlus mehega, kes oma kodu ja kodumaad armastab, wõitlus mehe ja naise wahel ja wiimaks wõitlus loodusewägede wastu — need on selle jõurikka ja ülihuwitawa romaani teemid. Oleme kindlad, et see romaan lugejaid algusest lõpuni hingetus põnewuses hoiab.

TELLIMISE HINNAD:

Aastas (24 nr.nr.)	Kr. 7.50	2 kuus (4 nr.nr.)	Kr. 1.60	1/1 aastas	Kr. 10.—
1/2 „ (12 nr.nr.)	„ 4.—	1 „ (2 nr.nr.)	„ —.80	1/2 „	„ 5.—
1/4 aast. (6 nr.nr.)	„ 2.25	Üksiknumber	„ —.40	1/4 „	„ 2.50

WÄLISMAILE:

Tellimisi wõtawad wastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.
Talituse aadress: Tallinn, Müüriwahe tän. 16. Telefon 12-53.

Magda Reose, Hermine Reose, H. Raesar, Hans Reemann, Linda Raisk, T. Rooso, Helene Reemann, Joh. Reinik, Anette Reismann, Johannes Rammo, Alfred Sooberg, A. Süsslich, Neeme Sarens, Rich. Thal, Endel Toop, Elsa Tonska, Hilda Tõlpt, J. Torneo, Waike Tõlpt, Miina Jõksi, Oskar Tõlpt, A. Tuulik, Lydia Tõnisberg, M. Tedre, Harald Tamm, B. Walder, K. Weeber, Hans Weinberg, F. Wild, K. Wahtra.

Tartust: Paul Jänes, A. Joonas, Ed. Kärner, Alfred Kuusik, I. Karro, E. Pillikse, R. Põlenud, W. Raud, Astrid Ratnik, Heinrich Tamberg, A. Tõldsep.

Võrust: Rudolf Sökk, Max Unt.

Pärnust: E. Johansen, H. Käger, Paul Kangur, Milda Küng, E. Kewardt, Senta Nael, Adrienne Nael, Anni Sinikas, Johann Weinberg.

Wiljandist: J. Jürmann, M. Nõges, K. Nõges, Magda Talinof.

Rakverest: Ewald Fälrann, Woldemar Fälrann, Harry Kängsepp, Johannes Treufeld, Hilja Wiikmann.

Tapalt: H. Beikmann, Erna Einpaul A. Jantra A. Kolga E. Luuk, M. Simson, J. Suuk, A. Stern, Artur Strauss, E. Steinberg, Mart Saar, Ulrich Jalbak.

Narvast: A. Lepik, Artur Sturm.

Petserist: Ferdinand Rätsep, A. Walentin.

Aegviidust: Heinrich Eidek, Ado Eidek, K. Eidek, Gustaw Kaseleht, A. Kena, Alfred

Kokaselts, Juuli Kena, Harry Löesner, P. Löesner, T. Tompson, Aino Tompson, Artur Tamberg, D. Prants, Aleks. Prants Salme Tamberg, Hans Tamberg, A. Tamberg, Gustaw Weumann.

Sindist: Joh. Kask. **Jõgewalt:** E. Klausson, M. Lehtmets, R. Terasmägi. **Sondast:** Joh. Ottokar. **Sõrwest:** Ernst Kehwe. **Jänedalt:** J. Abjan, Elise Beddi, Walter Loik, Heinr. Pikart, Niina Abjan, Ida Abjan, Joh. Beddi, Aino Kaseleht, Kütsler, E. Ling, Rich. Ling, Ed. Loik, Walter Pikart, Wold. Pikart, Jüri Rett, Ed. Rett, Miina Rett, Heinrich Roop, A. Sisask. **Haapsalust:** R. Jeromin. **Mõisakülast:** Al. Laks, Ants Kissa, Arn Reinhaus. **Keilast:** A. Kutpri, E. Warma. **Paidest:** Wera kukk, Amanda Pall, Marjette Pall, Eugen künnapuu, Mihkel Uusna, J. Prokmann, Meta Wau. **Jõhwist:** Adele Kõimalik, Olga Tamm. **Kohilast:** N. Mikker. **Wiru Nigulast:** R. Tank. **Yürilt:** Oswald Memme, S. Tombak, Victor Wilpart. **Raaskuist:** O. Liptok. **Saksist:** Alfred Wasemägi, Arnold Strauss. **Riisiperest:** R. Pilberg. **Kõnust:** Jakob Wilippus. **Kiiust:** A. Tamberg, Marie Tamberg. **Penujast:** Ilmar Mägi, Endel Mägi, Joh. Toom, Joh. Sakk. **Karksi Nuiast:** E. Wanker, M. Wanker, O. Wanker M. Takk. **Canadast:** E. Emann.

Loosimisel võitsid: 1) Jules de Revél—Kombejuht **Elmar Haamer**, Tallin, Tondi tän. 24-a; 2) Marie Under, Sinine puri — **Edmund Link**, Tallinn, S. Juhkentali tän. 31 — 17; 3) Arthur Adson „Henge palango“ — **Ed. Kärner**, Tartu, Karlowa tän. 86 — 3.

„Romaani“ talitus.

Ajakiri „ROMAAN“

(VII. aastakäik)

toob igas oma korralikult kaks korda kuus ilmuwas numbris romaane ja lühemat proosakirjandust mitmekesistelt rahwustelt laialises walikus.

„ROMAAN“i siht on tutvustada Eesti lugewale rahwale maailma tähtsamaid kirjanikke nende põnewamate ja tuumakamate teoste teel.

„ROMAAN“ toob põnewaid jutte, on see ju „ROMAAN“i otsekohene ülesanne, et igauks leiaks temas wäärtuslikku ja huwitawat lugemist.

„ROMAAN“i keel on rahwalik ja arusaadaw igauhele.

Tellimishinnad:

1/1	aastas (24 nr.nr.)	7 kr. 50 senti		2 kuus (4 nr.nr.)	1 kr. 60 senti
1/2	„ (12 nr.nr.)	4 „ — „		1 „ (2 nr.nr.)	„ 80 „
1/4	„ (6 nr.nr.)	2 „ 25 „		Üksiknumber	— „ 40 „

Kõik järgnewad romaanid lõpewad iga aastakäigu wiimases numbris ja järgmiste aasta esimeses numbris algawad juba uued romaanid.

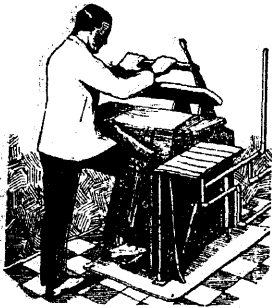
ROMAAN'i tellimisi wõtawad wastu, ka endiste aastakäikude peale, ilma iga lisamaksuta kõik postkontorid ja raamatukauplused.

ÜKSIKNUMBRID müüwad kõik ajalehe müüjad, raamatukauplused ja raadtee raamatukapid.

Endiste aastate (1922, 1923, 1924, 1925, 1926 ja 1927 a.a.) üksikud numbrid on weel saada talitusest harilikku hinnaga, peale nr. 1. 1922 aastast.

Tellimine 1928. aastaks kestab edasi. Tellida võib ükskoik missuguse numbriga alates.

„ROMAAN“i talitus, Tallinn, Müüriwahe tän. 16.

Riiete keemiline puhastuse ja pressimise tööstus

„VESTA“

NIGULISTE TÄN. 6 (apteegi vastu). Telefon 13-47.

Meeste- ja naisteriiete: ülikondade, kostüümide, palitute, jne. kiirpressimine ja puhastamine igasugu plekkidest.
Riiete parandus.
Ülikonna pressimine 15 min. jooksul.
Kohal pressijaile ootamiseks eriruum.
Äratoomine ja kojusaatmine tasuta.
Odavad hinnad.

C.ü. „ESTO“

Tallinnas, Pikk t. 47, t. 10-02

Soovitab suures valikus suwiseks hooajaks:

**Tennise — Jalgpalli — Ker-
gejõustiku — Ujumise**
ja muid

spordiabinõusid.

Spordi kujud, diplomid.

Suur valik inglise õnge
tarwetest.

C.ü. „ESTO“

Tallinnas.

Teie näete ilmaaegu waewa,
otsides endale

soodsaid jalanõusid.

Astuge sisse

A. Meierthal'i

saapakaupluse,

Wene turg 9,

sealt leiate kõige moodsamaid
ja wastupidavamaid jalanõusid,
mis Teid rahuldavad.

Hinnad odavamad, kui mujal.

„Romaan'i“ endiste aastakäikude

1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927—üksikuid numbreid võib saada talitusest hariliku hinnaga: üksikud numbrid üksiknumbri hinnaga 40 snt.; 6 nr. $\frac{1}{4}$ aasta hinnaga (225 snt.); 12 nr. $\frac{1}{2}$ a. hinnaga (400 snt.); 18 nr. 625. snt.

1922. a. Nr. 2—18 üksiknumbrid 30 snt.; 6 nr. 170 snt.; 9 nr. 250.—; $\frac{1}{4}$ aastakäik (18 nr.) 500 snt.